

ŞİİR SARNICI

(E-DERGİ)

Yazın & Sanat Dergisi

Nisan-Mayıs-Haziran 2023

Sayı:16

AK GÜVERCİN ŞARABI

Tmolos Ömer Bey Abi'ye

külsüz köz çekirdeği yanlışıktan değilmiş
tekdüze yakılmaktan yurdun yazgısı böyle
unutulan ünsüzler saydım çok tükenmişiz
kopunca uzuvlarım kandan uyanmış içim.

uğurlamak zorlaştı dönüşsüz gidenleri
karanfil ağrıları tek soluşluk güllere
ne fidanlar ansızın kurduydu baharda
bilemedim acıya nasıl dayanmış içim.

ak güvercin şarabı içelim ay üstüne
bizim kent ön bekleme yerleşkesi ölümün
avcuma döker misin şu Eğirdir Gölü'nü
yavaş Ömer Bey Abi, gamdan çok yanmış içim.

Gryasi Aydemir

Şiir
Öykü
Deneme
Söyleşi
İnceleme
Eleştiri
Yorum
Gezi
Anı
Mektup

ŞİİR SARNICI (E-DERĞİ) KÜNYE

Yayımcı ve Yayın Yönetmeni: Yaşar Özmen
Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü: Yaşar Özmen
Katkı Payı: Ücretsiz
Yazıcı Çıkışı: Elektronik Ortam (Sayısal Ortam)
Yayın Türü: Üç Aylık Süreli Yayın

ISSN: 2757-8682

Şiir Sarnıcı (e-dergi) Yayın Kurulu:

Hidayet Karakuş
 Dizdar Karaduman
 Seval Arslan
 Selami Karabulut
 Nilüfer Açılan Yıldız
 Özge Sönmez
 Elif Burcu Özkan

Şiir Sarnıcı (e-dergi), gönüllü sanatseverlerin yaratıcı katkılarıyla yayımlanmaktadır. Maddi gideri ya da geliri yoktur. Sanat, sanat felsefesi ve dil sanatları alanında; şiir, öykü, deneme vb. gibi yazın dallarında yayın yapmaktadır.

Şiir Sarnıcı (e-dergi), yazın ve sanat dergisidir. Salt şiir ya da dil sanatlarıyla sınırlı değildir. Sanat değeri taşıdığı sürece sanatın her dalına yer verebilme esnekliğine sahiptir. Fotoğraftan sinemaya, grafitiden karikatüre kadar her tür yapıta yer verebiliriz. Dergimizin ekonomik bir kaygısı olmadığından sanat değeri taşıyan yapıtları sayfalarımızda sizlerin beğenisine sunmak bizi zenginleştirir. Bu yüzden her tür yazı, çizim, görsel, inceleme ve araştırma gibi yapıtlarınızı gönderebilirsiniz. Yayın kurulumuzun yayıma değer bulduğu her yapıt, dergimizde yer alabilir.

Şiir Sarnıcı'nda yayımlanan yapıtların, yazar ve şairinin izni olmadan başka bir yayın organında yayımlanmasını etik bulmuyoruz. İlkemiz gereği, emeğe saygılı olmak koşuluyla dergimizde yer alan her yapıt başka bir yayın organında yer alabilir. Telif bağlayıcılığı olmayan her yapıt, daha önce her nerede yayımlanırsa yayımlansın, sanat değeri yüksekse, yazarının izni olduğu ve yayımlandığı yer belirtildiği sürece dergimizde yayımlanabilir.

İletişim: siirsarnici@gmail.com

NOT: Şiir Sarnıcı'nın yazar kadrosu diye bir sınırlaması yoktur; dergimizde her yazar/şair yer alabilir. Gönderisi, sanat değeri taşıyorsa gecikmeli olsa da mutlaka dergimizde yayımlanır.

Dergimiz, yayımlandığında Milli Kütüphane EYDeS (Elektronik Yayın Derleme Sistemi)'e yüklenerek kayıt altına alınmaktadır.

ŞİİR SARNICI (E-DERĞİ) TEMSİLCİLERİ**İL TEMSİLCİLERİ:**

İzmir Temsilcisi: Dizdar Karaduman
Eskişehir Temsilcisi: Vildan Çalışkan
Trabzon Temsilcisi: Filiz Kalkışım Çolak
Manisa Temsilcisi: Seval Arslan
Ankara Temsilcisi: Nermin Akkan
Aksaray Temsilcisi: Seçkin Zengin
Bursa Temsilcisi: Elif Burcu Özkan
Aydın Temsilcisi: Hasan Çapık
Tekirdağ Temsilcisi: Nimet Taner
İzmit Temsilcisi: Ömriye Karataş
Antalya Temsilcisi: Nilüfer Açılan Yıldız
Mersin Temsilcisi: A.Uğur Olgar

YURTDIŞI TEMSİLCİLERİ

Azerbaycan Temsilcisi: Zaur Ustac
Kıbrıs Temsilcisi: Cengiz Köse
Özbekistan Temsilcisi: Cihangir Nomozov

İÇİNDEKİLER

Gıyasi Aydemir	Ak Güvercin Şarabı
Suat Gürbüz	Başaklar Da Sararacak Ama
Nüket Hürmeriç	Huzursuz
Engin Fırat	Sanal Sokak Söyleşileri
Samet Yurttaş	Sır
Semra Çağlı Fırat	Sanal Sokak Söyleşileri
Zeynep Mengü Yıldız:	Maya Tutmuş Pişmanlıklar
Neriman Çelik	Sanal Sokak Söyleşileri
Elif Burcu Özkan	Dünyanın Sahtekâr Boşluğu
Yaşar Özmen	Kendimle Söyleşi
Heybet Akdoğan	Bu Şiir Bizimdir
Nilüfer Uçar	Sessiz İsyân/Susku
Yaşar Özmen	Masal Dağı
Fazilet Özkan Por	Elveda
Canan Gürtunca Sanlı:	Çıplak Ruh
Esat Yavuztürk	Şiir
Bahri Loş	Acıya Tufan
Mehmet Kuvvet	Seni Sensizliklerde
Uğur Olgar	Hırsız Ölüm
Nermin Akkan	Tekmeleyen
Fazilet Özkan Por	Salih Koç'a Kitaplarıyla Bir Selam
Nurkan Gökdemir	Susun ve Duyun

YAYIMCIDAN

06 Şubat 2023 gecesi büyük bir deprem yaşadık. Ülkemizin başı sağ olsun, aynı zamanda da geçmiş olsun. Acımız sözle anlatılamayacak kadar büyük. Öfkemizse daha derin... Yaraların ivedilikle sarılması için hepimize görev düşüyor. Deprem acılarının yaşandığı sürede daha fazlasını yapamamanın aczi içinde evimizdeyken insan kendinden utanır mı; utanırmış meğer. Bir taraftan göz göre göre görev alanları daraltılan kurumsal yapılara dövünürken diğer taraftan aklımızı başımıza almayı dilemek, sığınağımız oldu. Ne yazık ki dün yapmadığın iş için bugün dövünmek yarar getirmiyor. Sormadan edemiyorum: Kurumsal yapıları önemsizleştirip yenileştirme adına yetersizler sürüsü oluşturmak bugünün insanına yakışır mı? Artık şehir efsanelerini, din ticaretini, kazanç kolaycılığını, siyasi ayrımcılığı ve kaderciliği bir yana bırakıp biraz bilime ağırlık mı versek? İnsan gibi yaşamının yollarını mı arasak? Kurumsal yapıları ve sosyal toplum kuruluşlarını, kirli siyasetin hırslı ellerinden çekip almanın bir yolu olmalıdır. Güvenini yitirmiş bir toplum, tsunami gibidir. Bunca ölümlerden, bunca ağır bir bedelden sonra umarım her birey elini başının arasına alıp şöyle bir düşünür. Halk, adalet ve bilimden uzak beyinleri, karar mekanizmalarından uzak tutmanın yollarını araştırıp öğrenmelidir bu toplum.

Şiir Sarnıcı (e-dergi), 01 Nisan 2023'te on altıncı sayısıyla siz okurlarımızın karşısında. Yapıt seçiminden düzenlemesine, yayın kurulu değerlendirmesinden dergi tasarımına kadar, yoğun bir edebiyat emeğinin olduğunu takdir edersiniz. Kaldı ki ne ekonomik bir kazanç ne kişisel beklenti ne de yazınsal bir önceliğimiz vardır. Yayın kurulumuz ve temsilcilerimiz dâhil herkes, hiçbir karşılık beklemeden emek ortaya koyuyorlar.

Buna karşılık olarak, bizleri takip eden, takdir eden veya etmeyen tüm sanatseverlerden, küçük bir beklentimiz vardır. Bilinir ki yazınsal e-dergiler, imece yöntemiyle çıkarılan sınırlı yayınlardır. Geliri olmadığı gibi yayımladığı

yapıtlara ücret ödemek gibi bir uygulaması da yoktur. Sanata gönül verenlerin emeğiyle yayımlanan bir dergidir. İsterim ki nitelikli metin ve sanat değeri yüksek şiirler yayımlayabilelim, doyurucu işler yapabilelim. Sözü ve düşüncesiyle kalabalık bir yazın ortamı oluşturup herkesin tat aldığı bir dergiye dönüştürelim. Bu çaba, edebiyat adına kendimizce duyduğumuz sorumluluktan doğar. Yazarı, şairi ve okuruyla aynı sorumluluğu duyalım, isterim...

İyi metin ve şiirler yayımlayalım diye de konusunda ün yapmış şair/yazarlarımızdan yapıt istemek dergimiz amacı gereği bana etik gelmiyor. Şiir Sarnıcı, herkesin sözünü söyleyebileceği, şiirini seslendirebileceği ortak edebiyat harmanıdır. Varsın ortalama bir dergi olsun. Eğilip bükülecek işlerde gözü olmasın. Yayımcı olarak önemseydiğim tek ölçüt, dergide yayımlanacak metnin sanat değeridir; ne yazarının öğretisi ne tarafı ne inancı ne de adı. Söyleyecek sözüm var diyen, okurla yapıtını paylaşmak isteyen, edebiyat/sanat adına önerisi olan herkes; bu harmanda yer alabilir. Buna karşın çalاکalem yazılıp gönderilen metin ve şiirleri de yayımlamıyorum; yayımlanması da beklenmemeli. "Benim şiirim neden yayımlanmadı" diye gönül koymak yerine dönüp şiirini gözden geçirmeli şairlerimiz. Bize gönderilen tüm yapıtlar, yeterli deneyim ve birikime sahip yayın kurulu üyelerimizin değerlendirmesine sunulmaktadır. Hem akademik anlamda hem de sanatsal olgunluk bakımından güçlü kalemlerin birlikteliğiyle yapıt seçimi yaptığımızı düşünüyorum. Ayrıca, yayın yönetmeni olarak yayın kurulunun önüne gönderilecek yapıtların seçiminde yanlış yapmayacak kadar sanatsal birikime sahip olduğum kanısındayım. Yayımlanacak yapıtlarda gözetilmesi gereken ölçüt dergi çıkış bildirisinde açıkça belirtilmiştir. Örneğin; anlamsal bütünlüğü olmayan, duru bir dil kullanmayan, sanat değeri taşıdığına dair küçük bir belirti olmayan, Türkçenin yazım ve imleme kurallarına uymayan bir metne; dergide yer veremeyiz.

Son zamanlarda kavramlar ve tamlamalarıyla oynanmaya, isim değişikliğine, tanım

geliştirmeye yönelik tartışma ve çabalar yoğunlaştı. Özellikle Türk sözcüğünün ön-arkasında yer alan kavramsal tanımlarda... Türkçe Edebiyat, Türkiye Mitolojisi gibi... “Asıl azmaz bal kokmaz” diye bir atasözümüz olsa da bu durum karşısında sağlıklı bilgiyle konuya açıklık getirmek gerekir. Somut doğrulukları tartışmak gereksiz olsa da, hatta dikkate değer bir konu olarak görmesem de; göz göre göre koca koca insanların böylesi bir yanlış üretilmiş ek yanlışlarla kanıtlamaya çalışması, gerçekten de sağduyu dediğimiz sürecin ve mantıksal düşüncenin nasıl böylesi yozlaştığını gösteriyor bize. Bunun bir rastlantı olmadığını hepimiz biliyoruz. Bu ülkenin önemli kurumlarının isim, bağlantı ve sembollerinin değiştirildiğine, işlevlerinin kısıtlandığına tanık olmadık mı? Bunların arkasının, başka biçim ve modelde geleceğini görmek, zor olmasa gerek. Evrim ve değişim kaçınılmaz bir sonuçtur; ne var ki bizler isim değişikliğiyle sorunun çözülebileceğini, değişimin sağlanabileceğini düşünen, dört işlem mantığında düpedüz yürüyoruz. Oysa gerçek, ne tanım değişikliğinde ne tamlama düzeltmesinde ne sembol değiştirmede ne de dilsel doğruluk keşfindedir. Sorun, kafalarımıza ustaca yerleştirilmiş dört köşe beton tuğlalardır. Bu yüzden ne ırk ne öğreti ne de uyruk; insan olmanın, toplum olmanın, kültür birlikteliğinin ve karşılıklı saygın bir biçimde yaşamının önünde engeldir. Yüksek değer kabul edilen tanım ve sembollerle oynamak, onları önemsizleştirme çabası; bir sonuç vermez... Yerleşik kültür varlıkları, siz öyle dediniz diye anlamsal kapsamından ödün vermez. Bu yüzden, böylesi gereksiz bir çıkarımı ve bakış biçimini dergimde tartışma konusu yapıp sayfalara gereksiz yük yapmak istemiyorum. Buna karşın konuya ilişkin nitelikli çalışma önüme gelirse ve doğruluk değeri ne olursa olsun, dergide yer verebilirim. Aksi görüş olsa bile görüş, görüştür; zihin açar, en azından yozlaşmışlığın ve aidiyet duygusu çıkmazının derecesini gösterir.

Sanatı kaygılarımızla yoğurmak, yapıt değil kaygı nesnesi üretir. Oysa sanatın her dalı, olumlu duygudan beslendikçe insan için daha değerli, kalıcı ve daha estetik değer taşıyan ürünlere dönüşür. Daha kalıcı ve daha geleceği kavrayıcı

bir tutum geliştirir. Elbette 1900'lü yılların başlarındaki çatışma kültüründen beslenenler, hâlâ bu kültür anlayışıyla bodoslama yol almaya çalışanlar, sanatın olumlu duygulardan beslenip şekil almasının yaratacağı derinliği kavrayamazlar. Kabul edelim ki geçmiş dönemlerde; kaygı, savaş ve çatışmayı iliklerinde duyumsayarak yaşayanlar bu duygularında haklıdırlar. Deneyimin acı birikintileri, çağı doğru okumalarına daha özgür ve özgün bilince sahip olmalarına engeldir. Ne var ki zaman ve insanlığın yönü, çatışmaya değil, barışa doğrudur; öyle de olmalıdır. Bu yüzden dilsel şiddet içeren, bir diğerini öteleyen metinlere Şiir Sarnıcı'nda yer vermemeye çalışıyorum. Diğer taraftan her düşünce, her metin ve her söz; yazarın açıklama özgürlüğü kapsamında olduğundan ince eleyip sık dokumak zorunda kalıyorum. Açıkçası metin veya şiir, okuruna ek bir değer katacaksa mutlaka değerlendiriyorum.

Yurt dışından gönderilen metin ve şiirlerin çoğunu yayımlayamıyorum. Ya çeviriden dolayı estetik değer yitiriyor ya da şiir anlayışı bakımından bizim ölçütlerimize uygun durmuyor. Buna karşın yurt dışı gönderilerine, biraz olsun şiir değeri ya da düşünce değeri taşıyorsa yer vermeye çalışıyorum. Farklı dil konuşan okurlarımız, umarım beni yanlış anlamazlar. **Çağdaş sanatta daha açıkçası çağımızın sanat anlayışında, dinsel tebliğ ve öğreti taşeronluğu geçerli ve sanatsal bir yöntem değildir. Hangi ülke sanatçısı olursa olsun bu kaygı ile ön yargıyı, bir an önce aşmalıdır ki evrensel ve estetik değeri olan yapıt üretebilsin.** Özellikle dinsel içerikli ve öğreti taşıyıcı metinlere dergimizin kapsamı gereği yer veremiyorum. Yurt dışı temsilcisi arkadaşlarım, bu bölümce (paragrafı)'nin anlamını bozmadan kendi diline çevirip ülkesinde duyurursa yararlı bir iş yapmış olurlar.

Dergi yayımında amacım, ne bir şeye yön vermek ne de bir şeyleri oldurmak ya da olgunlaştırmaktır. Hele hele sanat dergisinin, bunun yanında sanatın, böyle bir hedefi ya da amacının olmadığını da pek çoğumuz biliyor. Bu yüzden, yayımlanan şiir ve yazılardan dolayı Şiir Sarnıcı'na ideolojik bir kılıf ya da önemsizleştirmek için örtü giydirmeye çalışmak

gereksiz bir tutumdur. Çıkış bildirisinde de belirttiğim gibi “Dilsel şiddet içeren, ideolojik ve dinsel dayatmaya yol açan, propaganda, dinsel tebliğ ve misyonerlik amaçlı, bağırın, çağırın, hakaret eden ve kişiyi hedef alarak yazınsal eleştiri mantığını aşan metinler, sanat anlayışımız gereği...” dergide yer alamaz. Şiir Sarnıcı aracılığıyla; kişisel ego ve hırsların törpülediği, estetik değeri hedef alan, şiirin şiir olduğu için yer aldığı, tartışılabilir, ulaşılabilir, düşüncelerin özgürce ve kiskanmadan söylenebildiği bir yazın ortamı oluşturmak tüm okur ve yazarlarımızdan beklentimizdir.

Sevgili Seçkin Zengin’in tasarısı olan sanal sokak söyleşileri bu sayımızda sizlerle... Türk yazınında yapılan söyleşilerin, içeriği ve yöntemine dikkat çekmek için bu sayımızda söyleşiye fazlaca yer verdim. Yazar-şairi tanıtmanın yanında, söyleşi yöntemini öne çıkarmaktı öncelikli amacım. Hatta farklı bir açıdan bakarak kendimle söyleşi yapıp bu sayıda yayımladım. Kendimle söyleşi, nasıl bir sonuç ortaya koyacak, denemek istedim...

Mutlu ve esenlikli günlerde okunmak dileğiyle...

Nüket Hürmeriç HUZURSUZ

Yar çekimi saksafon çekiciliğinde olsa da
Zaman eskiterek ilerler, bağımsız
Hüzünler serinler mi hızlı bir gülümsemeye
Yaratılamaz kara mizahtan bir gün
Güneş iyi gelir mi yaşamın kıyısında da
Sonuçsuz direnişler hoşgörüyü karşılanmaz
Bitip tükenmeyen dil uzatmalar ve gerginlik
Sevgi çoktan gitmiş, fark edilmemiş
Çare aramak uçurur üzülse de
Çok yönlü çözümsüz yardım istemleri
Arka plan söylenmeler, önde ağıtlar
Gerçekleri kucaklar boşa giden emekler
Yalnızlığı çalışmak öğrenilebilir
Bir şiir sevdası tadında...

Ocak 2023

Suat Gürbüz

BAŞAKLAR DA SARARACAK AMA

cesur bir şemsiyeye tutundu dizeleri
ışık saçan düşleri güneşte terlemiş
heybesinde yağmurun şarkısını getirmiş
iyi ki duldasını yıkılmaz sığınağı bilmiş
[dil ağacından ürküp kaçan sözcük kuşları
hoyrat ağızlardaki avcılara yakalanacak ama...]

şehrinden kovulmuş aşık, susuz köylere hazırlan
yağmuruna yan
güneşine ağla
devrik cümlelerinle dayan
ilk gördüğün yerde kendine yaslan...

hırt rüzgârın ellerinde savruldu bahaneleri
dik başları ile ordu gibi dizilmiş
tek sözle yaralı kalpleri yerinden etmiş
cihanda kendini evlatlık gibi hissetmiş
[tırpan ile cenge hazırlanmış şiir tarlaları
imgeler diyarında başaklarda sararacak ama...]

şehrinden kovulmuş aşık, susuz köylere hazırlan
yağmuruna yan
güneşine ağla
devrik cümlelerinle dayan
ilk gördüğün yerde kendine yaslan...

Yayına Hazırlayan: Seçkin Zengin
SANAL SOKAK SÖYLEŞİLERİ
Engin Fırat

SEÇKİN ZENGİN: Kısaca özgeçmişinizi öğrenebilir miyiz?

ENGİN FIRAT: Sevgili Seçkin Zengin, öncelikle bu güzel davetiniz için teşekkür ederim. Özgeçmişime gelince şunları söyleyebilirim:

Adana, Seyhan (29.02.1984) doğumlu. Lise öğrenimimi Adana'da tamamladım. 2007'de Erciyes Üniversitesi Yozgat Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdim. 2016'da Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde Tezli Yüksek Lisansımı tamamladım. 2008'den beri Millî Eğitim Bakanlığında Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak görev yapmaktayım. Metin Cengiz Şiirini Derin Okumak (Eleştiri, 2021), Müesser Yeniay Şiirini Kuramsal Okumak (Eleştiri, 2021), Celâl Soycan Şiirinin Ontolojik Çözümlemesi (Eleştiri, 2022), Metin Cengiz: Tanıklığın Odağında Bir Şair (Derleme, 2022) adlı yayımlanmış çalışmalarım bulunmaktadır. Ayrıca Şiirden, Sunak dergisinde ve Şairime Mektuplar-1 adlı eserde, şiirleri ve şiir üzerine eleştiri yazılarıyla yer almıştır.

SEÇKİN ZENGİN: Metin Cengiz Şiirini Derin Okumak, adlı kitabınızı okudum. Felsefe, sosyoloji, psikoloji ve metinlerarası ilişkileri yöntem olarak belirlemişsiniz. Bu konuyu biraz açar mısınız?

ENGİN FIRAT: Çağdaş edebiyat eleştirisinde; göstergebilim, dilbilim, felsefe, psikoloji, sosyoloji, tarih, antropoloji, ekonomi gibi disiplinlerarası, metinlerarası ve göstergelerarası etkileşim öne çıkarılır. Bu yöntembilimsel yaklaşım, şiirsel metni eleştiri nesnesi edinen eleştirmen ile metin arasında dinamik ve sağlıklı bir ilişkiyi zorunlu kılar. Bu eleştirel bakışı önceleyen bir eleştirmen de metni örgütleyen derin düşünceyi göz önünde tutarak uygun kuramsal okumalarını yapar.

SEÇKİN ZENGİN: J. Lacan eleştiri yönteminizde önemli bir yer tutuyor. Neden Lacan?

ENGİN FIRAT: Şiir; en başında bir dil, yapı ve o yapıyı bozma meselesidir. Verili dil içinde psikik ve ontolojik olarak sıkışmış ve bunalmış olan şair, günlük dilin dışına çıkarak çağrışıma açık imgesel ve metaforik dile yaslanır. Yani şair, dile rağmen dille kendisine yeni bir dünya kurar. Bu çerçevede psikanalitik söylem ile felsefî söylem arasına mesafe koymak istemeyen Lacan'ın "Bilinçdışı dil gibi yapılanmıştır" ifadesi tam da yerindedir. Kısacası, psikanalizi bilinçdışının bilimi olarak gören Lacan'ın özgün yanını psikanaliz, felsefe, dilbilim, antropoloji arasında kurduğu ilişkide aramak gerek.

SEÇKİN ZENGİN: Sizi, yazarlarımızla baş başa bırakıyorum. Engin Fırat'a sorularınızı yöneltebilirsiniz. Teşekkür ederim katılımınızdan dolayı.

HASAN ÇAPIK: Merhaba Seçkin Zengin ve Engin Fırat dostlar... Güzel emeğinize katkı için bir soru yönelteyim Engin'e... Türk edebiyatı genel olarak düşünüldüğünde şair ve yazar sayısı çok fazla; fakat eleştirmen sayısı ise çok düşük... Eleştirmen azlığının nedeni konusunda ne düşünüyorsunuz?

ENGİN FIRAT: Sevgili Hasan Çapık, Türk edebiyatının en sorunlu alanlarından birisi şiir eleştirisidir. Sistematik/kavramsal bir metodolojiden uzak olan eleştiri nesnelere genellikle ya içerik ve biçime odaklanmakta ya da beğendim/beğenmedim gibi öznel yargılara tutsak edilmektedir. Oysaki sanat nesnesini yakın okumaya alan çok boyutlu bir eleştiri yazısı metnin kör noktalarına ışık tutarak okuru yeni bir metinselliğe, okumaya davet etmelidir. Yani şairin, metnin ve alımlayıcının niyetine eleştirmenin niyetini de eklemek gerek. Eleştirmen, kurmaca bir metin olan sanat nesnesini yöntembilimsel ve geniş bir zamanla okumalıdır. Bu, zor ve kırılğan bir zemindir.

SEDAT AKINCI: Merhaba Engin Fırat, Engels: "Bir metindeki ideoloji elmadaki şeker gibidir." demişti. Bu söylem elbette şiiri de kapsar. Usta şairlerimizden Rifat Ilgaz da "Ya ezenden ya da ezilenden yana olacaksın, bunun az şekerlisi, çok şekerlisi olmaz." demişti. Bu bağlamda şiirin sınıfsallığı hakkında düşündüklerinizi paylaşır mısınız?

ENGİN FIRAT: Edebiyat kuramları arasında yer alan Marksist eleştiri de bir yöntemdir ve değerlidir. Kurmaca bir metin olan sanat nesnesi, özellikle bu bir şiir metniyse öznellik, kendilik, hâkimdir. Çünkü bireyin biricikliği şiirsel yaratımı beslemektedir. Şairin kaynağı eseri; eserin kaynağı ise şairidir. Varoluşu devam eden şair için şiir, onun varoluş durumunu açığa çıkaran vazgeçilmezidir. Şair (birey), dile (topluma) rağmen dille (toplumla) hakikate, özgürlüğe ulaşabilir. Bu, yaratım edimi ve sürecindeki yıkma ve yapma diyalektiğine denk düşer. Yani sanat nesnesi Marksist eleştirel yönetime açık bir metinse doğal olarak öyle yaklaşmak gerekir.

SEDAT AKINCI: Engin Fırat, şiir anlayışınız hakkında bir fikir edindim. Yanıt için teşekkür ederim.

ENGİN FIRAT: Sevgili Sedat Akıncı, “Hayat politiktir”.

SEDAT AKINCI: “Hayat politiktir” bu doğru, ancak politik olan öznel olandır, bu bağlamda politika hayatın öznesidir. O öznenin nesnesi de **Ekonomidir**. Diyalektik düşünme açısından bakıldığında ekonomi olmadan politika olmaz, politika olmadan da ekonomi yolunu bulamaz. Toplumsal yaşamın içinde (şiir de dâhil) hiçbir üretim ekonomi politiğinden bağımsız düşünülemez. Rifat Ilgaz “Ben sınıfın şairiyim” derken bunu anlatır, ya da ben öyle anlıyorum.

GÜLSÜM CENGİZ: Kutlarım.

ENGİN FIRAT: Sevgili Gülsüm Cengiz, teşekkür ederim. Selamlar.

SEÇKİN ZENGİN: Teşekkür ederim.

HİKMET IŞIK CANKAT: Teşekkürler Sanal Sokak’tan çok şey öğreneceğiz.

SEÇKİN ZENGİN: Teşekkür ederim.

ENGİN FIRAT: Sevgili Hikmet Işık Cankat, teşekkür ederim.

BÜLENT AKAY: Sevgili Engin Fırat, şiirin niçinliği hakkında ne düşünüyorsunuz?

ENGİN FIRAT: Sevgili Bülent Akay, şiirin niçinliği sorusu şairin kendiliğine ve ötekine dair epey geniş bir cevabı içerir. Yazınımız şiirin neliği ve nasıllığı konusunda uzun süredir kafa

yormaktadır; ancak bir o kadar hayatî olan niçinliğine içkin tartışmalar ise yazınımızda yenidir. Aslında bu sorunun cevabını şiir örnekleri üzerinden vermek isterim. Sina Akyol’un Salyangoz İlmi (Mayıs Yay., 2014) adlı şiir kitabındaki “Ortadoğu” şiirinin, “Onca yavru,/ anasıyla üstelik../ babasıyla üstelik../ teknil, ölüşürken../ ben niçin/ salyangoz ilmini/ yazmak istiyorum?/ Çünkü çaresizim,/ çok.” (s.99) dizeleri şiirin niçinliğini alımlayıcıya sezdiriyor. Şair, nesnelere dünyasında epistemik olarak edindiği şeylerin yarattığı duyguları, şiirle dışa vuruyor. Bu, sadece şairin psikik ve ontolojik olarak hiçliği aşma, sıçrama çabasına içkin bir durum değil; ayrıca protest bir tavır ya da itiraz. İşte tam da bu noktada metin bir sahneye dönüşür ve sözcükler sahnede oynamaya başlar. Yine şiir ve eleştiri; şair ve eleştirmen arasında bir diyalog başlar. Eleştirmen, metin üzerinde arkeolojik bir kazıya girer. Psikanalitik, ontolojik, felsefî ve Marksist okumalara açık olan metinle şiirin niçinliği okunmaya çalışılır. Yine Orhan Veli’nin “Anlatamıyorum” şiiri, Cemal Süreya’nın “Beni Öp Sonra Doğur Beni” şiiri, Müesser Yeniyay’ın “Ana Yas” şiiri, Metin Cengiz’in “Hayat Bir Düş” şiiri gibi daha birçok örnek verilebilir.

MEHMET GİRGİN: Celâl Soycan şiirinde ne var?

ENGİN FIRAT: Celâl Soycan Şiirinin Ontolojik Çözümlemesi (Şiirden Yay., 2022) adlı çalışmada şairin “Beyhûde” şiiri eleştiri nesnesi edinilmiştir. İki makaleden oluşan bu çalışma, “Beyhûde” şiirini yüzeysel ve derin yapıda çözümlemektedir. “Celâl Soycan’ın ‘Beyhûde’ Adlı Şiirinin Ontolojik Eleştiri Kuramı Açısından Çözümlemesi” adlı makale, şiirin varlık tabakalarını önceleyen yüzeysel bir bakışı içerir. Bu makale, metni daha çok ses, söyleyiş ve anlam açısından çözümler. “Celâl Soycan’ın ‘Beyhûde’ Adlı Şiirini Lacan ve Heidegger Odağında Okumak” adlı ikinci makalede ise eleştiri nesnesi edinilen metni psikanalitik, varoluşsal, dilbilimsel, tarihsel ve antropolojik açıdan yakın okumaya alarak metni örgütleyen derin düşünceye yaklaşılmaya çalışılmıştır.

MEHMET GİRGİN: Engin Fırat, teşekkür ederim. Tadımlik bir şeyler yok mu? Şiirden dergisinde bazı şiirlerini okumuştum.

ENGİN FIRAT:

BEYHÛDE

ben tenimden yürüdüm
seni saran zamanı

bölük pörçük sesler mi?
hep erkendi; ve hep geç
sözler şimdi: köz ve kısır

kınında kısıtırdı sır

dün nasıl eksiktir! ah yarın
artık çok fazla... bir hallaç
sopasında şimdiye vura çarpa.

bu kimsesiz kokulara
saklanan ıssız korkular

...

(Celâl Soycan, Beyhûde, İstanbul: Şiirden Yay.,
2018, s. 14 -15.)

MEHMET GİRGİN: Engin Fırat çok iyi, modern bir
dua gibi.

ENGİN FIRAT: Şiirin bir kısmı...

Samet Yurttaş
SİR

Muma can veren ateş
Ateşi harlayan su.
Bana yaklaş
Yaklaş...
Ve yak beni.
Savur küllerimi
Kalbime.
Yaklaş
Seni var edene.

Toprağı güldüren yağmur
Yağmuru öldüren bulut
Beni unut
Unut...
Ve hatırlat bana:
Her nefeste nasıl dirilir
Sükût?

Zamanı durduran sır
Sırrı saklayan sır.
Beni önüne katarak sürükleyen
Bu gölge sağır.
Dönüşüm
Yalnızca onadır.

Yayına Hazırlayan: Seçkin Zengin
SANAL SOKAK SÖYLEŞİLERİ
Semra Çağlı Fırat

SEÇKİN ZENGİN: Kısaca özgeçmişinizi öğrenebilir miyiz?

SEMRA ÇAĞLI FIRAT: Öncelikle söyleşi için teşekkür ederim. Özgeçmişim için de şunları söyleyebilirim:

Kiği doğumluyum. Orta öğrenimini Aydın Efeler Lisesi'nde tamamladım. Pamukkale Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği bölümünden mezun oldum. Öykülerim çeşitli dergi ve platformlarda yayımlandı. İki çocuğum var. *Sığınak* (öykü) ilk kitabımdır.

SEÇKİN ZENGİN: İlk kitabınız *Sığınak* ile ilgili neler söylemek istersiniz?

SEMRA ÇAĞLI FIRAT: İlk kitabım *Sığınak* 2022 yılında Kanguru Yayınlarından sevgili hocam, Aydın Şimşek tarafından yayımlandı.

Sığınak, hayallerini ertelemeyen, birinin annesi, eşi, kızı olmadan var olmaya çalışan bir kadının yolculuğu. Eril dile başkaldıran, kendi gücünün farkında, toplumdaki rollerinin dışında var olan, dünya meselelerine karşı duyarlı, canlıyı yaşamının odak noktası yapan birinin...

GİZEM KOTANOĞLU BOZKURT: Merhaba Semra Hanım, sizi öykü yazmaya iten nedir?

SEMRA ÇAĞLI FIRAT: Sait Faik Abasıyanık, beni etkileyen önemli öykücülerden biridir. Onun insana, günlük sıradan hayata dair öykülerini hep severek okumuşumdur. Öykü birçok şeyi, kişiyi, olayı anlatma imkânı sunar yazara. Yazarken kısa, net cümlelerle içindekini anlatıp kenara geçme hâli beni çekiyor.

HASAN ÇAPİK: Merhaba, kitabını büyük bir mutlulukla okudum. Sormak isterim: Öykülerini nasıl kurguluyorsun? Günlük yaşam, siyaset, ekonomi vb. öğeler bu kurguyu nasıl etkiliyor veya katılıyor?

SEMRA ÇAĞLI FIRAT: Merhaba, bazen bir cümle bazen bir kitabın satır aralarından fırlayan bir sözcük, bazen izlediğim bir haber bazen de

günlük hayatta karşılaştığım bir olay ya da durum, öykünün temel izleğini oluşturur. Birkaç gün bir kelebeğin kozasını örmesi gibi öykü zihnimde şekillenir. Kurgu yerine oturdukça günceli de içermeye başlar. Burada dikkat ettiğim şey kurgu güncele hapsolmeden, onu üst anlatılarla ilişkilendirip okurun hayal dünyasına bırakmak.

YELİZ YOLCU: Merhaba Semra Hanım, yazma süreciniz nasıl başladı?

SEMRA ÇAĞLI FIRAT: Merhaba, yazma sürecime okul yıllarımda başladım. Özellikle öğretmenlerimin teşvik etmeleri beni cesaretlendirdi.

ÜLKÜ BABACAN: Merhaba, kadın sorunlarına bakış açınız nedir ve öykülerinizde bu sorun ne kadar yer alıyor?

SEMRA ÇAĞLI FIRAT: Merhaba, *Sığınak*'ta feminen bir duyarlılık olmakla beraber kadın karakterlerin kuşaticılığı var. Kadın izleği öykülerimin temelini oluşturuyor. Kadın sorunsalı benim için yaşadığım çevre ya da ülke ile sınırlı değil uluslararası boyutta tartışılması gereken bir sorun. Yine kendi özgünlüğüyle kadın mücadelesi, emek ve demokrasi mücadelesine eklenerek yol almalı.

BÜLENT AKAY: Semra Çağlı Fırat Hocam, dünya görüşünüz ya da cinsiyetiniz öykülerinizi etkiliyor mu?

SEMRA ÇAĞLI FIRAT: Merhaba, "Coğrafya kaderdir" sözü önümüzde dururken bir kadının bundan bağımsız yazabileceğini düşünmüyorum.

SEÇKİN ZENGİN: Öyküde doğa ve insan ilişkisi nasıl olmalı?

SEMRA ÇAĞLI FIRAT: Doğa ile insan arasındaki ilişki, çok çeşitli dürtülerle bir rekabet ilişkisi olmamalı. Birbirini tamamlayan, birbirinden beslenen bir ilişki olmalı. Öyküde doğanın tahribatı ya da insanı doğanın hâkimi gibi göstermek bu ilişkiye verilen bir zarar değil de nedir? Günümüzde doğanın bilinçsiz bir şekilde talan edilmesi gelecek kuşaklara bırakılacak mirastan çalmak değil mi? Doğa büyük bir resim ise insan bunun parçası sadece ve bu unutulmadan öyküde insan ve doğa ilişkisi

kurulmamalı, diye düşünüyorum. Tabii ki bunun yaparken de yazar, kurgunun alt metin okumalarında bunu verebilmeli.

SEÇKİN ZENGİN: Kahramanlarınıza günlük hayatta rastlayabilir miyiz?

SEMRA ÇAĞLI FIRAT: Öykülerimdeki kahramanların illaki günlük yaşamda karşılaşabileceğimiz kişiler olması için uğraşmıyorum ama beslediğim kaynak hayatın kendisi olunca kahramanlar da tanıdık geliyor. Özellikle “Kırmızı Top”, “Yaza Düğün”, “Arsız Kadın” öykülerini, “Bir Diyetzedenin Günlüğü” serisini okuyanlardan bu konuda çok dönüt aldım. “Sanki beni anlatıyorsun” ya da “Bu kesin benim tanıdığım...” gibi cümlelerin beni mutlu ettiğini belirtmeden geçemeyeceğim.

RESUL KÖYLÜ: Yazmaya çalışan edebiyatseverlere bir tavsiyeniz olur mu?

SEMRA ÇAĞLI FIRAT: Umberto Eco’nun yazmak üzerine bir sözü var, beni çok etkilemişti. Yazıp çalışma masama asmıştım. “Çocuklarım büyümüşü ve artık kime öykü anlatacağımı bilemiyordum.” Bu sözün üzerine çok düşünmemin sebebi aynı durumda olmam değil zira çocuklarım hâlâ çok küçük. Yazmanın benim için uzun yıllar boyunca gerçekleştirmeyi düşündüğüm ama sürekli ertelediğim bir hayal olması, bu söz üzerine bu kadar düşünmeme neden oldu. Kendime “Daha ne kadar bekleyeceksin, çocuklarının büyüüp evden ayrılmalarını mı?” diye sordum ve yazmaya başladım.

SEÇKİN ZENGİN: Söyleşiye katıldığınız için teşekkür ederim.

SEMRA ÇAĞLI FIRAT: Ben de teşekkür ederim.

Zeynep Mengü Yıldız

MAYA TUTMUŞ PIŞMANLIKLAR

Sökül artık

Saç diplerime yuva yapan

Örgülü pişmanlığım

Bak şu keşkelere!

Avuçlarımın kırıntılı serzenişine

Mazinin çatlaklarına nasıl da sızıyor

Sızdırıyorsun

Peş peşe pes etmediğin gecelere

Bırak! Yürek ağrısı bozgun pişmanlığı

Ritmi bozuk gamı

Berduş ıssızlığımın çığlık yaşımı

Sal beni , İt, silkele!

Yeniden ana rahmine

Güleç yüzlü kuşluk vakti yola koyulsun

Yola koysun ağırlaşan benleri

Narkozsuz diş ağrısı çektirme

dünüme, genzime yapışan keşkeme,

Bucaksız yaralarım

Yurtsuz

Dumansız gitmelerimi

Çıkmaz sokaklara yolcu etme.

Nicedir, vatansızım,

Barksız, kendime yalvarışlarım çaylak bir dilenci

Yak !! Beni ve bendeki yürek kesigi

buz sözlerimi

Gamzeli hentari giydir yeni ümitlere

Yeniden ağaracak şafağa,

Kimin gönül perdesini aralasan

Bir sevda yükü cebinde,

Gölgesinde kirpikleri nemli aşk

Kırılmış

Saklanmış bir keşkeler silsilesi

Düş !

yakası kirli geçmişin yar kokan hırkasından,

yağmalanmış dünün tövbeli sevmelerini

Kaldır at Arnavut kaldırımlarına,

Bırak!

Sürme peşini yılgın geçmişin ayak izlerini

Herkes, içinde maya tutmuş pişmanlıkların

Esir kampında

Birer YILGIN SAVAŞÇI...

Yayına Hazırlayan: Seçkin Zengin
SANAL SOKAK SÖYLEŞİLERİ
Neriman Çelik

Seçkin Zengin: Merhaba Neriman Hanım

Neriman Çelik: Merhaba hocam.

S.Z: Kısaca özgeçmişinizi öğrenebilir miyiz?

N.Ç:1970 Elazığ doğumluyum. Aslen Dersim'liyim. 12 yaşımdan beri İstanbul'dayım. Geçim ücreti için uzun yıllar muhasebe-finans gibi berbat bir kolda çalıştım ve emekli oldum. Ama çocukluğumdan beri dünyam kitaplar oldu. Hep sessiz ve yalnız bir çocuktum, kendi dünyamdaydım. Kitaplarla yaşadım ve büyüdüm. Hâlâ büyümeyi sürdürüyorum. Edebiyat, felsefe, şiir, estetik, resim ilgi alanım.

S.Z: Çocukluk insanın yönünü belirler. Kimine göre cennet kimine göre cehennem. Nasıl bir çocukluk geçirdiniz?

N.Ç: Yaşam diyalektik, her şey karşıtıyla var. "Cennet" (yeryüzündeki anlamıyla) anlarım da cehennem zamanlarım da vardı. Cehennem yanı daha cömertti. Ama saptamanıza katılıyorum, çocukluk yönümüzü belirliyor. Kimi zaman bu kadar acıya gerek yoktu derim kimi zamansa iyi ki yaşadım ve o acılar bugünkü beni yarattı, diyorum. Çünkü baskı altındayken insanın potansiyelinin en fazla açığa çıktığına inanıyorum.

S.Z: Babaannenizin sizin üzerinizde etkisi büyük. Yazılarınızda özlemlerle anıyorsunuz. Babaannenizi nasıl tanımlarsınız?

N.Ç: Ben alevi kültüründen geliyorum. Çocukluğumda bu kültürü en çok babaannemden edindim. Bu coğrafyada alevi olmak bence büyük bir şanstır. Zihniniz inanç baskısından, dogmatizmden uzak yetişebiliyorsunuz. Babaannemle büyüdüm. Tam bir Anadolu kadınıydı. Cesurdu, güçlüydü olmazı olur kılacak kadar. Sevgi, şefkat, güven doluydu. Şekerli su ve ekmeği en lezzetli yemek olarak bize sunabiliyordu. Kış geceleri, gaz lambası eşliğinde, mangal başında, onun öğretici uzun masallarıyla büyüdük. İnsanlığı, insanı sevmenin temellerinde

onun harcı var. Zaten kültürümüzde; Tanrı sevendir, insan da onu sever, ceza korkusu yoktur, sevgi vardır. Doğaya büyük minnettarlık vardır, kurt-kuş-ağaç, tüm canlıların yaşam hakkına saygı, sevgi duyulur. İyiliği ondan öğrendim. Bugünkü ben olmamda onun değerli kadim öğretilerinin etkisi büyüktür. .

S.Z: Çocukluğumuzda kendi oyuncağımızı kendimiz yapardık. Sizin oyuncağınız oldu mu?

N.Ç: Hiç oyuncağım olmadı. Kıyafetlerimizin içini doldurup bebek yapardık. Çamurdan bebekler yapardık. Beştaşlar, ip atlamalar, istoplar, saklambaçlar... Ama en çok çeyiz diye dayatılan angarya işlemler vardı.

S.Z: Yazınsal anlamda mektup türünde başarılısınız. Bu konuda özel bir çalışmanız var mı? Adnan Öztel ile mektuplaşmalarınız ne zaman kitaplaşacak?

N.Ç: Teşekkür ederim. Mektupları öncelikle sizin yapıtlarınıza yazarken denedim. Bu konuda bir çalışmam yok. Ama Adnan Öztel'le on bir yıllık, oldukça derinlikli mektuplarımız var ve hala sürüyor. Şimdi önümde iki kitap çalışması var. Sonrasında bu mektupları kitaplaştırmak istiyoruz. Ama bir sorun var bu konuda. Adnan Öztel benim mektuplarımı, o hücreden çıkmadan bana vermeye yanaşmıyor. Geriye dönüşlerle okuyor onları. Onun dışarıdaki gözü, kulağı, akışta olan yaşamı bu mektuplar. İki kitap bitince önce onun mektuplarını kitaplaştırmak için çalışmaya başlamayı düşünüyorum. Özgürlüğe on yılı kaldı. Belki bir sürpriz olur erken çıkar ve dışarıda birlikte kitaplaştırırız. Öncelikli dileğim bu.

S.Z: Disiplinli olarak edebiyatla ne zaman tanıştınız? İnsancıl atölyesi size ne kazandırdı?

N.Ç: Ben okuma-yazmayı öğrendiğimden beri daima edebiyat-şiir-resimleydim. Ama yazmayı hiç düşünmemiştim. Yirmi yıldan fazla bir süre önce, İnsancıl Dergisi Atölyesi'yle tanışınca, Berrin Taş ve Cengiz Gündoğdu hocalarımla teşvikiyle öykü-deneme-şiire adım attım. İnsancıl Atölyesi bana kocaman bir dünya kazandırdı. Ufkumu açtı. Yaşamımda hocalarımdan daha fazla emeği olan kimse yoktur. İnsancıl Atölyesi; ne kadar bilgi edinirsek edinelim, daima cahil kalacağımızın

bilgisini, küçük burjuva kırılanlıklarımızı yok etmemiz gerektiğini, bilginin değil bilgeliğin önemini, omurgamızın sağlam kurulması gerektiğini, gelecekte yaşanılacak acılara karşı hazırlıklı olmamızı, daha birçok şeyi kazandırdı. Cengiz Hoca'mızın felsefe dersine ilk başladığımızda bize öğüdüyle özetleyeceğim; Enginar ekilince üzerine taş konur. Eğer gelişip büyürseniz taşı üzerinizden atar ve filizlenirsiniz. Atamazsanız çürürsünüz.

S.Z: Yazarlarla ilgili inceleme yazılarınız var. Bu konu ile ilgili hangi yöntemi kullanıyorsunuz?

N.Ç: Açıkçası yazarlar hakkında inceleme yazmak amacıyla değil, ilgimi çeken yazarları bütünüyle (yapıtları, yaşamları, anıları, onların hakkında yazılan yazıları...) anlamak amacıyla tüm yapıtlarını okuyorum. Yarım yamalak, dağınık okumayı verimli bulmuyorum. Genelde yöntemim; Öncelikle, Rus edebiyatı, İngiliz edebiyatı, Alman edebiyatı gibi kümelenendirip içlerinde yazarları belirleyip, belirlediğim yazarların tüm yapıtlarını sırayla okuyup, inceliyorum.

S.Z: Şiir kitabınız var. Şiir anlayışınızı nasıl tanımlarsınız?

N.Ç: Henüz şiir hakkında konuşabilecek yetkinlikte bulmuyorum kendimi. Bunun için yürünecek uzun bir yolum var. Yalnızca şunu söyleyebilirim, toplumcu gerçekçi şiirin izindeyim. Güzel sözleri yan yana getirme olarak bakmıyorum şiire. İçinde insana, canlıya dair ne varsa barındıran, toplumsal sorumlulukla, yine insana sesleniş olarak düşünüyorum.

S.Z: Katılımınızdan dolayı teşekkür ederim. Sağlıcakla kalın.

N.Ç: Teşekkür ederim.

Elif Burcu Özkan

DÜNYANIN SAHTEKÂR BOŞLUĞU

Büyümüyorum son zamanlarda
Çağ çağ geriliyorum
Dünyanın sahtekâr boşluğu genişliyor dilimde
Kader hep sağır çaputlara iliştiirdiğime

Acım büyüdükçe kuduruyor içimde sanat
İzi, anısı eksilmiyor dönülen yolların
Sahi, ben kimim böyle saf kan/ı içinde

Kendi rızamla delirsem iyi gelir mi travmalara
Gözlerime çakal, gözlerime bilge
Elekli geçitler yapsam
Kanar mı yine olgun 'ama'lara,
Yüzsüz 'bir daha'lara

Ne kadar hüsrân, o kadar kedi gerek bana
Beynime üç-beş mendilli teskin
Tarihimin üretim hatası açıklıklarına iki yama

Çocukken giydiğim ebeveyn bağışlandı
İçimdeki çocukları büyüttüğüm yurda

Geri dönüp izlerimi toplayan yetişkin sargı
Yolunu şaşırmayan anne, tok bir çocuk düşü
Hafta sonları baba kokmasa

Yaşar Özmen KENDİMİLE SÖYLEŞİ

“Kendimle söyleşi” mi? Doğrudan yazmak yerine kendimle neden söyleşiyorum ki?

Türk yazınındaki çoğu söyleşi, standart soruların farklı iletişim kanallarıyla sorulması ve söyleşenin de uygun bir zamanda yanıtlanıp iletişim olanaklarıyla geri gönderilmesi biçimindedir. Buna, sayısal teknolojinin kolaylığı diyelim. Günümüz söyleşileri, bazı yayın kuruluşları dışında genellikle böyle yapılıyor. Bu söyleşide farklı bir yöntem deneyeceğim. Bunu, kendimi öne çıkarmak gibi bir amaç için değil; gerekli bilgilerin ilk ağızdan ortaya konulması ve önemli bir yönetime dikkat çekmek için yapıyorum. Neden? Bana göre söyleşi, ilk giriş sorusundan sonra verilen yanıtların ve özellikle sorulmak istenen soruların şekillendirdiği, yönlendirdiği bir süreç olmalıdır. Yani zamana ve sanatçının yarattığı değere tanıklık etmek üzere kullanılan bir yöntem olmalıdır. Söyleşi yapan da söyleşen de açığa çıkması gereken bilgiyi bulmaya yönelmelidir. Çünkü söyleşi, bir test ya da sorgulama yöntemi değil; konuyu en iyi bilen kişiden en doğru, en tutarlı ve ders değerine sahip bilgiyi açığa çıkarmak üzere yapılmalıdır. Özellikle edebiyat alanında elime geçen söyleşileri zaman zaman okuyorum; ne var ki çoğu, ağızda kalması gereken tadı duyumsatmıyor. Aslında sanatçının yaşam öyküsü okur için o kadar da gerekli bir bilgi değildir, onun bilincinin ve düş dünyasının kurguladığı öyküdür okurda değer yaratacak olan. Bunu açığa çıkarmanın yolu, önemli bir eğitim sürecinin peşinden gelebilir ancak. Bu yüzden söyleşi yapan, söyleşenden daha ayrıntılı bilgiye sahip olmalıdır... Şimdi bu söyleşide durum, bire birdir; soran da yanıtlayan da aynı altyapıya sahiptir. Kıрма, çekinme ve üzme gibi endişeden dolayı sözün ölçülüp tartılmasına gerek yoktur. Bu yüzden sorular, kısa, yalın, içten bazen de alaysama biçimindedir. Yanıtlarsa sorulardan daha fazlasıdır...

‘Soran sen, yanıtlayan sen, bu söyleşi mantığına aykırı bir durum değil mi,’ diye yadırgayabilirsiniz. Yazında aykırılıklara da yer vermek gerekir. İşte bu yüzden aykırı bir durumu, sayfalara taşımak istedim.

Bana göre, “Doğal ve bilgi açığa çıkarıcı söyleşi biçimi, kendi kendinizle yaptığınız söyleşidir.” Çünkü içtenliklidir. Soruya göre değil, gerekli olana göre şekil aldığı için daha bilgilendirme temelli olacaktır. Örneği var mı, görmedim ama deneyelim ne olur ki? Ben böyle bir yöntem deniyor ve kendimle söyleşiyorum; her ne kadar kalıplaşmış söyleşi yöntemine uyum sağlamadıysam da “İlk elin günahı olmaz” derler. Öyle diyorum da benim görmediğim bilmediğim birileri denemiş olabilir bu yöntemi. Bilinir ki edebiyat alanı çok geniştir ve her bir metni takip olanağımız yoktur.

Edebiyat tarihinde Şiir Sarnıcı adında bir dergi yer alacaktır mutlaka. Araştırma konusu olursa ya da kaynak gerekliliği duyulursa, birinci ağızdan bu derginin tarih doğrusunu çizmek gerekir, değil mi? Amacım, magazinsel olana değil, gerçek ve yaşanabilir olanla yüz yüze gelip gelecek kuşaklara doğru bilgi aktarabilmektir. “Bırakın bunu edebiyat tarihçiler araştırıp bulsun” diyorsanız bu yanlış bir tutumdur. Millet olarak arşive ve kayda yeterince değer vermediğimiz için tarihimizin ilk zamanları hatta yakın tarih belleklerimizde eksiktir. Bunun için, hem kurumsal yapılar hem de bireysel çalışmalar, geleceğe ışık tutacak şekilde bugünden düşünülüp ona göre kurgulanmalıdır.

İkincisi, özellikle şiir konusunda yazılıp çizilenlerin dışında farklı bir şeyler saptadım ve bunu kitaplarımda açıkladım. Sıradan şeyler değil; sanatın/şiirin tanımı, çözümü ve ölçümü için önemli konular. Eskiye hayranlığımız yeni bilgiye yatkınlığımızdan kat kat üstün olduğu için, bu bilgileri inceleyip, anlayıp kabullenebilen yeterince olmadı kanısındayım. Bunları, gelecek kuşakların belleğinde doğru konumlanması için söyleşi aracılığıyla belirtmem gerektiğini düşündüm.

Özetle kendimle söyleşi amacımın en duru anlatımı şudur: Sanata, özellikle Türk şiirine, yeni bir bakış açısı kazandırmak için saptadığım

konuları bir kez daha dillendirme ve geleceğin belleğinde doğru konumlanma çabasıdır.

Ben kimim ki kendi kendimle söyleşi yapıyorum?

Adımın ve kim olduğumun bir önemi var mı? Şiir Sarnıcı (e-dergi)'nin kurucusu, yöneticisi ve yayımcısıyım. Birkaç şiir kitabım birkaç da deneme kitabım var. Ben adıma, yaptıklarına ya da bulunduğum ortama hiç takılmadım. Kendime ilişkin sorun yaşamadım. Çünkü evren ve toplam yaşamı düşündüğümüzde bir nokta kadar bile değiliz; bunun bilincindeyim. Nasıl ve ne yapabilirim ki insanlığa bir yararım dokunur, gelecekte de anımsanacak bir değer yaratabilirim, sorusuyla yaşadım bunca yıl. Bilinmesini ve yazılı kaynak olarak kalmasını istediğim birkaç konu var ki o da, Şiir Sarnıcı (e-dergi)'nin edebiyat tarihine doğru geçirilmesidir. İkincisi ise sanatla ilgili bazı önerilerim ve kuram saptamalarım oldu. Bunların, araştırma konusu olarak geleceğe aktarılmasıdır. Ayrıca bugüne kadar aldığım eğitim ve kişisel çabalarım, yeterince birikim sağlayıp ürüne dönüşmüşse neden gelecek kuşaklara aktarmayayım? Tüm bunlar bireysel bir çabadır ve sorumluluk duygusundan kaynaklanıyor olmalıdır.

Günlük cerideler ve resmi kayıtlar olmasına karşın bu ülkenin kurtuluş mücadelesi bile çarpıtılabiliyorsa, bir takım kitlelerin belleğinde başka biçimde yer alabiliyorsa, oturup yazdığımız her metnin gelecekte alacağı değeri hesaplamak zorundayız. Çağdaş insanın ortak tutumunun böyle olması gerektiğini düşünüyorum. İşte bu yüzden ortaya konan bilginin ilk ağızdan aktarılması için kendimle söyleşi yapma gereği duyuyorum.

Şiir Sarnıcı'nın doğuşuyla ilgili düşüncelerimi biraz olsun açalım mı?

Sancısız, basit, tek kişilik bir düşüncenin doğumudur Şiir Sarnıcı (e-dergi). WEB tasarımı üzerinde çalışırken tasarladığım sayfalara bir şeyler yazma gereği duydum. Önce sanat sitesi olarak tasarlamaya çalıştım, daha sonra blok sayfasına yöneldim. Ah bir bilerseniz, bilgisunar (internet) bu konuda ne çok olanaklara sahip; özellikle yayımcılar için. "Bilgisunar ortamında önemli olan WEB sayfası hazırlamak değil,

sayfanın içeriğidir." derdi WEB tasarım hocam. Bunun yanında aklımda okunabilirliği, güvenilirliği ve tarafsızlığı yüksek bir yazın dergisinin düşü hep vardı. Küçük bir araştırmadan sonra, tek başıma yürütebileceğim bir iş gibi geldi. Sayısal teknoloji olanaklarının sonuna kadar kullanılabilmesi, emek dışında maliyeti olmayan, maliyeti olmayınca da popülist tutumun bertaraf edilebileceği bir yayın ortamı oluşturmak istedim. Şiir Sarnıcı'nı ilk olarak, 30 Kasım 2019 tarihinde aylık olarak blokta, arkasından PDF dosya olarak yayımladım. 01 Ocak 2020 tarihinden itibaren de, üç aylık süreli yayına dönüştürdüm. Ocak, Nisan, Temmuz, Ekim aylarında yılda dört sayı olarak yayımlanmaktadır. Nisan 2021'de, Milli Kütüphane Elektronik Yayın Derleme Sistemine kayıt olarak derginin ISSN (2757-8682) numarasını aldım. Yani derginin künyesi resmîyet kazanmış oldu. Her sayı Milli Kütüphane arşivine kaydedilip onaylanmaktadır. Ayrıca burada şunu belirtmeliyim: Yıllarca yöneticilik yaptım; yani insanla birebir uğraştım. İnsanı çalıştırmamanın, işleri düşündüğün/tasarladığın biçimde yürütmenin zorluğunu bilirim. Bu yüzden, teknik ve deneysel bilgi dışında, insanın/insanların söz hakkı ve karışmasına olanak tanımayan bir yayın sistemi oluşturdu. Dergi güvenilirliğinin ve niteliğinin yüksek olması için, temsilcilikler ve yetkin kalemlerden yayın kurulu oluşturdu. Derginin genel durumu için yön gösteren ve yorumlarını bizden kiskanmayan, yayın kurulumuzun en kıdemli üyesi Hidayet Karakuş'a teşekkür ederim. Bu arada temsilcilerimize ve yayın kurulu üyelerimize; Dizdar Karaduman, Seval Arslan, Nilüfer Açılan yıldız, Selami Karabulut, Özge Sönmez, Elif Burcu Özkan'a teşekkür ederim. Özellikle yayımlanacak şiirleri, oldukça ince eleyip sık dokuyorlar. Bu konuda Özge Sönmez ve Elif Burcu Özkan'a ayrıca teşekkür etmeliyim.

Aslında sanatın her hangi bir dalıyla uğraşan her insanın zevkle çalışabileceği bir iş dergicilik... Yazınımızda dergicilik, her aklına esenin yapabileceği bir uğraş gibi duruyor. Bu konuda ders almak istedim; kaynak araştırması da yaptım ama dergiciliğin süreciyle ilgili doyurucu şeyler bulamadım. Çoğu alanda olduğu gibi dergicilikte de güvenilir, üzerinde çalışılmış, deneyimlerin

ders niteliğinde toplanmış bir kaydına ulaşamadım.

Dergi yayımlamak fazlaca emek gerektiren bir uğraş; motive edici ögeler ön sıradadır. Basit bir yorum, yararlı olduğuna ilişkin küçük bir tebessüm bile itici güç oluşturmaktadır. Bizim şair-yazarlarımızın dünyası öyle sanıldığı gibi sıradan bir dünya değildir. Bırakın güzel çalışmaların bir ucundan tutmayı, daha doğmadan nasıl öldürebilirim düşüncesi daha coşkundur. Çağımızın ve ülkemiz insanının genel bir tutumudur deyip geçelim. Türkçenin akraba dillerini konuşan çoğu ülkede artık okunuyor dergimiz. Derginin ilk sayılarıyla temsilcilerimiz, arkasından yayın kurulumuz oluştu ve bugün on altıncı sayıya geldik. Tabii ki düşüncesi, görüşü ve deneyimini benimle paylaşıp yol gösteren, destek veren yazar-şairlerimiz oldu. Bu söyleşi aracılığıyla Şiir Sarnıcı'na düşünce bazında bile olsa emeği geçen herkese teşekkür ederim. Biliyoruz ki yazın dergileri, imece yöntemiyle çıkarılır. Sanatçılarımızın katkısı olmazsa yürütülemez.

Su, yaşamın kendidir. Onu gelecek için biriktirmek ve daha kullanılabilir halde tutmak için sarnıçlar kullanılırdı; özellikle yağmur sularının boşa akıp gitmesini önlemeye yönelik. Yaşamın en önemli kaynağını biriktiriyorsunuz. Şiir, dahası sanat da yaşamın bir yüzüdür ve bir yerlerde biriktirilmelidir. İşte yaşamın içinden doğagelen değerlerin bir yerlerde toplanıp, biriktirilip gelecek için saklanması düşüncesinden çıkmıştır Şiir Sarnıcı ismi. Derginin ismine Şiir Sarnıcı demiş olmam, onun salt şiir dergisi olduğu anlamına gelmez. Şiir, çoğu sanat dalının ögelerini içinde barındırır. Sanat yerine şiir dememdeki kasıt budur. Çıkış bildirisinde de yer aldığı gibi Şiir Sarnıcı, sanat ve yazın dergisidir.

Dergiye bunca emek veriyorum; bunca emek ve buna katlanma kararlılığı nereden geliyor?

Aslında derginin ortaya çıkışından bugüne kadar yazın dünyasından beklediğim desteği aldım diyemem. Örneğin gönderdiği şiir ya da metin, dergide yer almayınca hemen bu ortamı terk eden çok yazar ve okurumuz oldu. Dergiye gönderilen şiir ya da metni yayımlamama gerekçemi illettiğimde aşırı derecede tepkiler

aldım. Bunlar dergiyi sürdürme kararlılığıma etkisi olmaz elbet. Ancak şunu açıkça kendimize fısıldamalıyız; ister şiir yazalım ister deneme ister öykü, yazının hangi dalı olursa olsun, olması gerektiği gibi işimizi yapmadığımızı tanık oldum. Yapmış gibi görünenlerin çoğu da, iç yüzüne baktığımızda doyurucu, olması gereken çıtayı aşan şeyler ortaya koymadığını gördüm. Amacım eleştiri değil elbet, kendimizi tanımak zorundayız; tanıyormuş gibi yapmadan... Denemelerimde çok kez dile getirmeye çalışmışımdır: İşin aslının değil, magazinsel bilginin ve yalandan övgünün kahramanlarıyız çoğunluk olarak. Bu yüzden gerçek bilgi, alışkanlıkları yıktığı için dokuz köyden kovulur durumda...

Şiir Sarnıcı'na verilen bunca emeğin altında yatan ana neden; tarafsız, nitelikli, magazinsel bilgi yerine sanatsal bilginin öne çıkarılmasına yönelik bir edebiyat harmanı oluşturma isteğidir. Bunu başarabilir ve sürdürebilir miyim? Gerçekten emin değilim. Öyle metin ve şiirler geliyor ki şaşırılmamak elde değil. Öyle denemeler, öyle kitaplar, öyle çeviriler, öyle dergiler okudum ki bunlar için neden sayfa harcanmış diye sormadan edemedim çoğu zaman. Bunlar, okurlarımı karamsarlığa itmesin isterim. Her şeye karşın sanat ve onun alt dalı olan edebiyat ülkemizde geliyor ve dönüşüyor. Küllerinden yeniden doğan toplumların sanatı da edebiyatı da bu evrimi yaşamak zorundadır. Çok iyi yapıt ve metinler var elbet edebiyatımızda; ne var ki evrensel boyuta ulaşacak yapıtımız yeterince olmadığı kanısındayım; benim açgözlülüğümden kaynaklanan bir değerlendirme de olabilir tabii.

Şiir Sarnıcı'nın hedefi nedir?

Büyünce adam olup dünyayı değiştirmek değil tabii ki. Derginin çıkış bildirisinde: "Uluslararası düzeyde nitelikli bir yazın dergisi olmak ve sanatçılarımızın yapıtlarını ülkemiz ve bütün dünyaya duyurabilmektir. Yeni ve farkındalıklı bir sanat/şiir dünyasının önündeki sorunları görünür kılmaktır. Özellikle, tozlanmış bilgilerden, genellemelerden, yalan yanlış söylemlerden, hiçbir mantığa dayanmayan genel geçer kabullerden biraz olsun arındırmaktır Türk şiirini... Etik bir yazın/şiir dünyasının düzlemine hazırlamak ve estetik değer algısını, daha somut şeylerle törpülemektir." diye bir hedef

belirlemiştim. Ayrıca hakemli dergi düzeyine gelebilmeyi kafamda tasarladığım. Ancak hakemli dergi olma tasarısı, ülkemiz sanat anlayışında çok olası görünmüyor. Dil sanatları, daha doğrusu edebiyatın her dalı, usta çırak biçiminde yön bulduğu için bu işin; felsefesi, estetiği, çözümü ve ölçümüyle çok az kişi uğraşmaktadır. Bir kere sanatta çözüm ve ölçümü, belli bir düzeye çıkarmadan yapılacak her şey havada kalır. Bugün bile, yapılmışın tekrarı ya da irdelenmesi olan çalışmasını hakemli dergide yayımlattım diye ortalarda dolaşan akademisyenler olduğuna göre, hakemli dergi aşamasına daha çok yolumuz var kanısındayım. Nasıl bu kaniya vardım, onu da açayım. Bugüne kadar hakemli dergilerde, uluslararası dergilerde yayımlananlardan, sanat fakültelerinin seminer bildirilerinden ya da çalışmalarından Türk sanatı için ortaya çıkarılmış yeni bir şey, keşif ya da kuram saptandığını gösterin, ben de inanayım. Açık çağrı yapıyorum; sanatla ilgili yeni bir şeyler saptandığını bilenler bizleri aydınlatınlar; sözlerimi geri almaya hazırım. Sanat fakültelerinde bu işlerle uğraşan çok sayıda akademik personel var; ortalarda dünya sanat alanında kaynak gösterilecek kaç yapıtları vardır sizce? Şapkamızı önümüze koyup sağduyu çerçevesinde düşünmek zorundayız. Bana göre en önemli soru da şu olmalıdır: Biz bu işin neresinde ne kadarız? Bulunduğu yeri bilmeyenin gideceği yerde bezi olmaz...

Aslında Şiir Sarnıcı'nın çıkış gerekçelerinden biri, dünya yazar/şairlerini bir platformda buluşturup tartıştırmak ve birbirleriyle sağlıklı, sanatsal içerikli iletişim kurulmasına ön ayak olmaktır. Zaman zaman ülkemiz yazar/şairlerini dergi aracılığıyla tartışma zeminine çekmeye çalıştım. Ne yazık ki ülkemiz edebiyatçıları; tartışmaktan, eleştirilmekten, karşı düşünceden öyle korkuyorlar ki bu nasıl kırılır, bilemiyorum. Görüşüne, sanat hakkındaki bilgisine, küçük bir eleştiri getirdiğinizde dünyanın en kötü ve en ukala insanı oluveriyorsunuz. İletişimi anında kesiyorlar. Eleştirilmek, bir sanatçı için bulunmaz bir değerdir; tabii anlayana... Elbette Şiir Sarnıcı, zamanla kendi kurumsal kültürünü oluşturacak ve herkesin etrafında yer almak isteyeceği bir konuma gelecektir. Bu konuda ümitliyim. Çünkü

doğru bilgi, dokuz köyden kovulsa da o, gelecekte bu harmanda mutlaka başköşeye oturur.

Şiir Sarnıcı (e-dergi)'nin, Nisan 2023'te 16. Sayısı yayımlanacak. Derginin yayın ortamı, okunma durumu, beğeni durumu nedir?

Elimden geldiğince renkli, tarafsız ve güvenilir bir dergi yayın ortamı oluşturmaya çalışıyorum. Ne var ki dergicilikte nitelikli yayın ortamı oluşturmak önemli değil; ne kadar popülist davrandığın, birilerinin nazını ne kadar çektiğinle ilgilidir. Şair ya da yazarın ününe değil, ortaya koyduğu ürüne baktığımdan biraz zorlanıyorum. "Söyleyecek sözü olan, yapıtını okurla paylaşmak isteyen şiir/metin/yorumuyla katkısını yapar." İlkemiz gereği, bazı özel konular dışında yazarlardan yazı ya da şiir istemiyorum. 16. Sayıya gelmemize karşın, halkın gözünde yer edinmiş pek çok adı bilinen şairimiz, bir şiiriyle ya da yorumuyla katkı yapmamıştır. "Ne kadar ekmek o kadar köfte" mantığı her alanda geçerli olduğu gibi bu sofrada daha yoğundur. İyi şeylerin ucundan tutmak yerine nasıl öldürürüm coşkusu, fazlasıyla pirim yapan sanat endüstri gerecidir. Yani görmezden gelmek, en ağır yaptırımdır. Ayrıca yeni bir şeyler ortaya çıktığında o şey, kanaat önderlerinin kucağına sığmıyorsa uzun süre sıkıntı yaşamak kaçınılmazdır. İyi ki Şiir Sarnıcı'nın ekonomik ve birilerine bağımlı kalmak gibi bir kaygısı yoktur. Burada başka bir sıkıntının olduğunu da anlıyorum. Şiir Sarnıcı'nın yönünü, düşüncesini anlayıp bir dizgeye henüz oturtamadı çoğu dostumuz. Magazinsel prestij kaybı korkusundan dolayı uzak duranlar çoğunlukta... Biliyorsunuz ki yazınımızda asıl olan edebi yetkinlik değildir; birilerinin tarafındaysan ve yardımlılığın güçlüyse etrafında o yolun yolcuları hemen toplanır. Buna da dik duruş gibi bir öykü uydurulur. Şiir Sarnıcı, yazın ve sanat dergisidir. Üstünlük öykülerine, ayrılmışlık, bölünmüşlük ve aidiyeti ödünç kişiliklere kulak asmaz. Açık bir söylemle, Şiir Sarnıcı yapay öykülerin içerisinde olmamak üzere yola çıkmıştır. Dergide aradığım ölçüt, güvenilirlik; yayımlanan metinlerde aradığım ölçüt ise yapıtın estetik değeri ya da sanat değeridir. Çoğu okurumuz soracak; sanat değeri ya da estetik değer, iyi de bu göreceli bir şey nasıl böyle bir ölçüt koyuyorsun? Evrende ölçülemeyecek hiçbir

şey yoktur; yeter ki ölçü aygıtınız ve ölçü biriminiz uygun olsun. İşte ben, bu aygıtı ve ölçü birimini oluşturmaya çalışan bir yazın yolcusuyum.

Derginin okunma durumu hakkında net bir şey söyleyemem ama tıklanma oranı Türkiye’de yayınlanan edebiyat dergilerinden en az on kat fazladır. Ayrıca salt ülkemizde değil, tüm dünya ülkelerinden tıklanıyor... Bunların ne kadar okunuyor ya da tıklanıp geçiliyor bilemem. Ayrıca dergi 104 dile çevrilebiliyor. Ne var ki ne kadar çevrilip okunduğunu izleyemiyorum. Bunun dışında derginin PDF dosyası sosyal medya hesaplarımdan ücretsiz indirilebilir. Sosyal medyada yazın dostlarının olduğu gruplara PDF dosyasını yüklüyorum. Dahası iletişim adresi bende kayıtlı olan (1500 kadar) tüm e-posta adreslerine derginin her sayısını gönderiyorum. Yazar-çizer-şair çevresinin pek çoğuna dergi ulaşıyor; ne var ki birkaç teşekkürden başka sessiz bir kabullenişin boşluğunda kayboluyorum. Görmezden gelmenin dayanılmaz hoşluğu deyip geçelim. Sayısal teknoloji ve sayısal dergiye uzak duran oldukça fazla şair-yazar var hâlâ. Okunma oranında, biraz da sayısal teknolojiye uzak durmanın etkisi var görünüyor. Başka bir şey daha var ki ben burada bunu dillendirmek istemiyorum.

Beğeni durumunu sormuştum kendime... Bunu ben de bilmiyorum. Tıklanma oranı yüksek ama yorum sayısı oldukça düşüktür. Bugüne kadar ki deneyimimden biraz da sanat çözümlemesi ve ölçümü bilgime dayanarak şöyle diyebilirim: İyi iş yapıyoruz ekip olarak ve bir asır sonra bile dergimiz isteyen okura ulaşacak biçimde sayısal teknolojide kayıtlıdır. Biz ticari bir dergi olmadığımız için beğeni değildir asıl olan, beğeni değeri olan yapıtlarla yol almaktır. Edebiyat tarih kütüğüne çakılacak çivinin kalıcılığıdır.

Dergide yayımlanacak şiir, metin ve görselleri neye göre seçiyorum?

Doğrusunu söylemek gerekirse çok fazla seçeneğim olmuyor. Yüzlerce yazı ya da şiir gönderilmiyor dergiye. Gelen metin ya da şiirlerin büyük çoğunluğu daha ilk bölümce/biriminde dergide yayımlanıp yayımlanması gerektiği anlaşılıyor. Bilgisayar yazı programlarını kullanım

eksikliğinden olacak ki çoğu metin, fazlaca düzeltme istiyor. Sanat/şiir çözümlemesine yönelik oldukça ayrıntılı çalışmalarım var. İleride söz edeceğim. Sanat çözümleme tekniğine egemen olan bir kişi, neyin şiir neyin şiir olmadığını, hangi yazının gerçekten veya alanıyla çelişip çelişmediğini, daha ilk bakışta anlar. Tabii ki ben her metne ve şiire, ayrıntılı bakıyorum, düşünce geçerliliği ve estetik değeri konusunda az çok bir sonuca varabiliyorum. O zaman, biraz da olsa şiir değeri ya da metnin düşünce değeri varsa yayın kuruluna yayımlanması için öneriyorum. Çıkış bildirimizde “Dilsel şiddet içeren, ideolojik ve dinsel dayatmaya yol açan, propaganda, dinsel tebliğ ve misyonerlik amaçlı, bağırın, çağırın, hakaret eden ve kişiyi hedef alarak yazınsal eleştiri mantığını aşan metinler, sanat anlayışımıza sığmaz” diye belirttim. Bu, önemli bir ölçüttür benim için. Bu tümce, başta göreceli gibi anlaşılabilir ama son derece işe yarıyor ve somut çözümlere ulaştırıyor beni. Bu ölçütlere uymaya çalıştığım zaman estetik değer olgusu öne çıkıyor. Yayımlanacak metinleri, yazım ve noktalama açısından inceleyip, varsa sıkıntıları düzeltip yayın kuruluna gönderiyorum. Yayın kurulundan bir üye bile “Bu yazı dergide yer almamalı” diyorsa o metni yayımlamıyorum.

Dergide sanat felsefesine yönelik nitelikli yazılar yayımlamak istiyorum. Ne var ki bu konuda çok az yazı geliyor. Dahası, genellemelere boğulmuş bir şiir düşünce dünyamız var. Her birey en iyisini yazdığını sanıyor, ne var ki gönderilen yazılara veya şiirlere baktığımda dergiyi dolduracak nitelikli metin zor buluyorum. Yapıtın organlarından hücre bileşenlerine kadar her ayrıntıyı çözümlemeden sanat üretmeye yönelmiş bir anlayış bu. Başka bir söylemle, şiirin organlarını, organların içeriğini çözümlemeden şiir nasıl yazılır diye sayısız kitap ve ders notu dolaşiyor ortalarda. Önce şiirin organları, hücre bileşenleri çözülür ondan sonra şiirin nasıl yazılacağına geçilir. Eğer öyle olmazsa öykünmeden öte geçilemez. Bunu sanata çözümlemeli bakış kitabımda açıklamaya çalıştım ama ne kadar ilgi görür, bilemiyorum; dahası ümitsizim. Bu ortamda alışılmış bir tutumumuz var; “Üzüm üzümeye bakarak kararır.” İşte bu

sanatın hiçbir dalında geçerli bir yöntem değildir. Özgünlük ilkesine aykırıdır.

Şiir Sarnıcı'nın yayımcısı olarak, emek dışında maliyet gerektiren bir durum olmadığından popülist söylemlere gerek duymuyorum. Derginin çok okuru olmuş olmamış ya da dergi yayın yaşamını sürdürmüş sürdürmemiş çok bir önemi yok. Nitelikli, tarafsız, sanat etiği çerçevesinde, ağırbaşlı, sanatsal ve yazınsal bir harman oluşturmaktır amacım. Bu yüzden bazı konuları açıkça konuşup kendi düzeyimizin resmini gerçekçi bir şekilde çizmeliyiz. Öyküyü, ben en iyisini yaparım gazelini, bir yana bırakıp konuya biraz bilimsel normlarla bakmanın zamanı gelmiştir, çağımız gereği... Güzel Sanat ve Edebiyat Fakültelerindeki akademisyenlerimiz alınmasınlar. Hazırlıkları ne aşamada bilmiyorum ama az çok tahmin edebiliyorum. Sanat ve edebiyat tarihçiliğinden sıyrılıp çağın sanata yükleyeceği değişkenlere hazırlık yapmak gerekir diye düşünüyorum. Bu tümceden okurlarım ne anlar bilemem. Öyle bir çağ geliyor ki henüz düşlerimize sığmayacak kadar karmaşık. Sanatın ilkelerini tam ortasından yarıp yere serecek biçimde...

Dergi okurlarından geri bildirim alıyor muyum?

Şiir Sarnıcı'nın sıkı okurları var. Zaman zaman not, yorum veya mektup gönderiyorlar. Ancak ben yapım gereği övgü içerikli mektup, yazı, not gibi iletileri yayımlamıyorum. Zahmet edip geri bildirimde bulunan okurlar, lütfen alınmasınlar; eleştiri olmadığı sürece övgü türündeki iletiler, okurla aramda özel bir iletişimdir. Eleştiri olursa hem bana hem okura bir bakış açısı sunacağı için onlara dergide yer veririm. Çoğu şair/yazar dostlarımız, her nasıl olursa olsun gönderdiği ürün yayımlanacak gözıyla bakıyorlar, yayımlanmayınca da sitem ediyorlar ya da dergiyi izlemeyi bırakıyorlar. Her yayın kuruluşu gibi Şiir Sarnıcı'nın da dikkate aldığı ölçütler var ve çitayı geçmeyen metinler yer almamalı dergide. Doğrusu, geri bildirimlerin büyük bir çoğunluğu neden şiirinin/metninin yayımlanmadığına dairdir.

Söleşinin en önemli sorusunu soruyorum şimdi kendime. Şiir Sarnıcı (e-dergi)'nin geleceği konusunda ne düşünüyorum?

Beklenti, umuttur. Ucunda görünen bazı veriler vardır ki beklenti oluşmuştur. Bu nedenle diyorum ki derginin yayın yaşamını sürdürmemesi ya da durdurması için üç olasılık vardır: Birincisi, hukuki veya resmi bir zorlamayla yayın yaşamının sona erdirilmesi ki ben bu olasılığı az görüyorum. Düşünce suçundan dolayı dergi kapatmak her anlayışa kısmet olmayacak kadar uç bir konudur. Bundan sonra öyle bir anlayışın baskın olamayacağı bir ortama doğru gidiyoruz. Çünkü bu konuda genç kuşaklara güveniyorum; saçmalamayacak kadar ayakları yere basan bir kuşak yolda, bunu görüyorum.

İkincisi, bu dergi, ben emek vermek istediğim sürece yayın yaşamını sürdürebilir. Çünkü çoksesli olmak isteği olsa da tek ses olarak da yoluna devam edecek birikime sahiptir. Yani tek kişi olarak bile bu dergiyi sürdürme gücüne ve birikimine sahip olduğumu söylüyorum. Ayrıca, ekonomik kaygısı, okur sayısı, sürdürümcü sayısı gibi sorunu yoktur. Tek kaygısı estetik değer üretebilmesi ve okurun güvenini kazanacak işlerin altına imza atabilmesidir. Yayımcı olarak emek vermeyi göze aldığım sürece bu dergi yayın yaşamını sürdürebilir.

Üçüncüsü ise daha farklı bir boyuttur. Şiir Sarnıcı, hedeflediği konuları gerçekleştiremeyip atıl kaldığını duyumsadığında yayım yaşamını kendiliğinden durdurabilir. Yani ötenazi yapabilme hakkı saklıdır. Ancak şunu biliyorum ve gözlüyorum. Bir derginin hak ettiği yere gelebilmesi için en az yirmi yıl yayım yaşamını sürdürmesi gerekir. Çünkü çağdaşım olan şair ve yazarlar, derginin ucundan tutma konusunda çok nazlı davranıyorlar. Derginin nostalji değeri oluşuncaya kadar uzunca bir zaman gereklidir. Bu demek ki yeni bir şair-yazar kuşağının egemenliği... Bu süre için fırsat olur mu bilmem ama ben bu dergiyi tek başıma da olsa yıllarca sürdürebilecek olanağa sahip olduğumu okurlarıma bir kez daha anımsatmak isterim.

Ben emek vermek istemediğimde ya da benden sonra dergiyi sürdürebilecek kişiyi/kişileri hazırlamam gerekir. Bu konuda kafamda bazı tasarılar var ama kendime bile söylemek istemiyorum şu anda... Süreklilik esastır. Yani, benden sonra bu dergiyi sürdürececek birilerini

yetiştirmek, benim diğer bir sorumluluğum olduğunu biliyorum.

Söyleyi çok uzattım. Biraz da diğer çalışmalarımın söz etsem nasıl olur? “Örneğin Şiir Çözümleme Tekniği”ni konuşalım.

Söyleyi uzun olsun, zaman alsın ama ortaya çıkarılmış yeni bilgi yitip gitmesin. Bu söyleyi, tarihi bir belge olacağı için merak edenler okuyabilir, tersi durumda arşivde yıllarca araştırmacılarını bekleyebilir. Araştıran olmazsa da ceninde uykusunu sürdürür. Birileri uyandıracaktır mutlaka onu güzellik uykusundan, eminim. Çünkü sanata/şiire yönelik ortaya koymaya çalıştığım şeyler, bugüne dek söylenmiş konular değildir. Birincisi, yapıtın iç ve dış organları dâhil hücre ile DNA’sını çözmeye yöneliktir. Öyle olunca yapıt nasıl üretilirden nasıl okunura, izleyicide yarattığı etkiden gelecekte alacağı anlamsal değere kadar ister istemez bir süreci kapsar... Örneğin yazınımızda çoğu şiir yazıları, şiir nedir ve nasıl yazılır yöneliktir. Oysa şiirin DNA’sını ve her organın birbiriyle olan ilişkisini çözümlenmeden şiir nedir ve nasıl yazılır sorusuna verilecek yanıtlar havada kalır. İşte ben yapıtı oluşturan öğelerde ve öğelerin birlikteliğinde var olan etkileşimi ve onun yarattığı estetik değeri çözmeye çalışıyorum. Bu az bir şey değil. Prof. Dr. İsmail Tunalı’nın, “Sanat eserini ontik bir bütün ve integral bir varlık olarak kavramak.”¹ sözü böyle yapmamızı gerektiriyor. Sanat/Şiir Çözümleme Tekniği, bu düşünceden yola çıkarak oluşmuş bir sistemdir. Burada ayrıntılarını vermeyeceğim. Bunları kitaplarımda bulabilirsiniz.

Ayrıca bütün kitaplarım herkesin ulaşabileceği şekilde sosyal medya hesaplarımda PDF dosya olarak yüklüdür. Ayrıca, Milli kütüphane Elektronik Yayın Derleme Sistemi’ne kayıtlıdır. Bilgiyi, yapıtı, kıskanmak gibi bir anlayışım yoktur; isteyen istediği şekilde indirip okuyabilir paylaşabilir, alıntı yapabilir. Herkesin yakındığı yayınevi ve telif hakkı sorununu, kökten çözmüş bulunmaktayım.

Şiir Çözümleme Tekniği, sanat yapıtının ontik bütünlüğü ve integral yapısı gereği öne sürülen

yeni bir şiir inceleme tekniğidir. Ayrıca şiir eğitimi ve öğretimi yöntemidir. Şiirin varlık katmanlarını inceleme esasına dayanır. Bu teknik, şairin imgelem sürecinden şiiri yaratışına, şiirin okurda yarattığı etkiden gelecekteki anlamsal devinime kadar toplam şiirsel süreci kapsar. Şiirin bütün organlarının varlığı ya da yokluğu ile işlevsellik ve işlerlik durumunu ortaya koymaya çalışır. Şiirin ön ve derin yapısını, kapalı-açık alanlarını ve iletilerini açığa çıkarmaya yöneliktir. Bunun yanında, şiirin kurgusu, şiir dili tekniklerini ve şiirin okurla karşı karşıya gelmesinde ortaya çıkan etkiyi açıklamaya ve daha nesnel sonuçlara ulaşmaya çalışır. Diğer taraftan bir şiirin ne olup olmadığı, nasıl yazıldığı gibi sorulara ayrıntılı artalan bilgisi sunar.

Sanat/Şiir Çözümleme Tekniği, üzerinde çalışılması gereken bir konudur. Her sanat türü için kullanılabilir dinamik bir süreci ve ayrıntıları barındırır. Örneğin bu tekniğin sürecini incelerken iki ayrı kurama ulaştım. Öyle sanıyorum ki burada daha başka kuramlar da saptanabilir. Şimdilik benim görüş açım ve yetkinliğim bu kadardır. Daha ötesini görebilen gözler mutlaka olacak ve o saklı kuramları bulup çıkaracaklardır. Sanatın çözümü ve ölçümü için daha nesnel sonuçlar elde edilecektir, umarım.

Bu konuda söylemem gereken özel bir konu vardır: Sanat/Şiir Çözümleme Tekniği, adından da anlaşılacağı gibi bir tekniktir. Bunun sınırlayıcı bir bağlamı olamaz. Teknik, bilginin mevcut bilince göre en kullanılabilir şeklidir. Bu yüzden bu tekniği, sınırlayıcı ya da kuralcı bir mantık açısından görmeyiniz. Var olan bilginin en kullanılabilir biçimini önünüze koyacak bir dinamizme ve esnekliğe sahiptir. Akademisyenin, sanatseverin ve okurun, sanat kültürüne bakış açısını ve yaklaşımını az çok kestirebildiğim için özellikle belirtmek istedim. Çünkü bu teknik, salt çözümleme tekniği değildir; aynı zamanda şiiri anlama ve öğrenme yöntemidir.

Kuram nedir? Kuram saptadığımı söylüyorum, bunlar nedir ve işlevlerini nasıl tanımlıyorum? Rastlantısal anlam kuramını anlatsam mı?

Öncelikle şunu belirtmeliyim: “Kuramsal bilgiyle iyi şiir yazılmaz” efsanesiyle yetişmiş bir şiir yalıcusuna; kuramdan, kuram saptamış olmaktan,

¹ İsmail Tunalı, Estetik Beğeni, Remzi Kitabevi, 2016

ya da kuramsal bilgiden söz etmenin etkili bir durum olmadığını farkındayım. Ne var ki kuramsal bilgi, herhangi bir sanat dalının hamuru ve çamurudur. Elinizde hamur yeterince değilse ya da kıvamlı değilse ne yaparsanız yapın öykünme aşamasından özgünlüğe geçemezsiniz.

Konumuz edebiyata dönelim. Edebiyatla ilgili kuramı nasıl tanımlamalıyız? Örneğin yerçekimi yasası gibi var olan; soyut yaşanan ancak nicel değişkeni ve etkeni daha fazla olan; bilimsel verilerle bizim saptadığımız genellenebilir, gözlenebilir, denenebilir ve doğrulanabilir sonuçlara yönelen olgu ve süreçlerdir. Yani olay/olgu ilişkilerinde zaten var olan ve yaşanan, benzer her etkinin özdeş sonuçlara yöneldiği, gözlenebilir çıktılara neden olan ilkeler bütünüdür. Daha kısa anlatımla, herhangi bir etkinin benzer sonuçlar verdiği ilkeler bütünüdür. Bu açıklamadan sonra, Rastlantısal Anlam kuramından söz edeceğim. Ancak bazı aşamaları açayım ki anlaşılması kolay olsun.

Sanat/Şiir Çözümleme Tekniğini araştırırken, özellikle yapıttaki anlam katmanını ayrıntılı ve alabileceği tüm değişkenleri düşünerek incelemek zorunda kaldım. Anlam tek başına bir katman değil elbet, onun türev katmanları vardır: Örneğin çağrışım ve coşum katmanları gibi... Neden türev katman diyorum? Çağrışım ve coşum katmanı, anlam katmanının derinliğiyle doğrudan ilgilidir. Yapıttaki anlam, insan üzerinde çağrışım, coşum etkisi ve estetik tavır yaratacağı için anlam katmanını aşamalara ayırmak zorunda kaldım. Bunlardan ilki **Gerçek Anlam Tabakası**dır. Anlambilimin incelediği tüm olası söz tekniklerini (değişmece, değinmece, benzetme, aktarma anlam gibi) bu tabakada ele aldım. Yapıtın görünen ve ulaşılan anlamını tanımlayan tüm değişkenleri bir çita altında toplayınca anlam sorunu çözümlenmiyor. Çünkü yapıtın sanat değerini arıyorum. Estetik değer yaratan varlıkları arıyorum. Yapıtın anlamsal değerinin insan üzerindeki etkisini arıyorum. Bir anlamda yapıtla insan arasındaki ilişkiyi çözmeye çalışıyorum. Bu ilişki, bilindiği gibi estetik biliminin temel konusudur. İş daha estetik bilimine vardırılmaz başka bir şeylerin olması gerekir. İşte burada insan bilimleri ve beynimizin çalışma sistemi devreye giriyor. Gerçek anlamdan sonra bir

anlam tabakası daha olmalı. Ben buna, **Rastlantısal Anlam Tabakası**, dedim. Bu tabaka da yeterli değil; yapıtın estetik değerine ulaşmak için bir tabaka daha ele alınmalı; o da **Üst Anlam Tabakası**. Bu bölümcede konumuz Rastlantısal Anlam Kuramı olduğundan konuyu daha fazla dağıtmayayım.

Okuduğunuz bir şiir, öykü, roman ya da izlediğiniz bir tablo karşısında okur, gerçek anlamın etkisiyle, uyarılarıyla, anımsatmasıyla belleğindeki bilgi, görüntü ve yaşamsal izler ile halen yaşamakta olduğu düş ve gerçekler toplamından gerçek anlamın dışında bir takım ilgili ilgisiz olay ve olgular içinde düşsel yaşantıya girer. Birincisi, işte burada ana konudan bağımsız düşsel anlama ben "Rastlantısal Anlam" dedim. Gerçeküstüçülükte açıklanan ve bizim ileri gelenlerimizin ezber ettiği rastlantısal anlam bilgisinden sıyrılmak gerektiğini anımsatmak isterim. Burada söz ettiğim durum farklıdır.

Rastlantısal anlamı incelediğimizde, yapıtla okur karşı karşıya geldiğinde mutlak oluşan ve yaşanan, belleğindeki izlere göre şekil alan genellenebilir, izlenebilir ve denenebilir bir durum ortaya çıkıyor. İşte bu da Rastlantısal Anlam Kuramının varlığını açıklar. Tabii ki üzerinde çalışılmalı, farklı değişkenler ve farklı disiplinler altında incelenip sonuca gidilmelidir. Kuram oldu da ne oldu yani, diyebilirsiniz. Birincisi, yapıtın sanat değerini belirlemek için önemli bir ölçüttür. İkincisi ise yapıtı üretirken yapıta giydirilecek elbise ile makyaj gereçlerini seçmek için aydınlatıcı pencere açar. Yani yapıtta doğurmak istediğiniz anlamı uyarıcı öğeleri bulup koymanız için bir ışık olur. Üçüncüsü, bir yapıtın geçmişteki anlamsal alanı ile gelecekte alacağı anlamsal değeri tanımlamaya çalışır. Ayrıca, bugün saptayamadığımız daha pek çok işlevinin olduğunu da dikkate almamız gerekir.

Rastlantısal anlam kuramında ikinci bir konu var ki bu üzerinde çok durulan bir durum değildir. Yapıtın gelecekte anlamsal genişlemesi veya anlamın dönüşmesi olağan bir durumdur. Bunu çoğu eleştirmenimiz ya da sanatçımız önemsiz gibi görür. Ne var ki yapıtın kalıcılığı ve geleceğe açılan penceresi, rastlantısal anlamın ne kadar geniş bir çağrışım yelpazesine sahip olduğuyla ilgilidir. Zamanla insan algısında ve yargısında

değişimler olacağı, olay ve kavramlar anlam ve şekil değiştirebileceği için, gelecekte yapıtınızın anlam genişlemesi veya dönüşümü olasılığı yüksektir. İşte bu genişleme ya da dönüşüm, Rastlantısal anlam kuramıyla açıklanabilecek bir durumdur. Örneğin bugün yazılan bir şiirinizde anlatmak istediğiniz durum, gelecekte olacak bir olayla birlikte daha vurucu bir değere, daha estetik değer yaratacak duruma dönüşebilir ya da tam tersi olabilir. Şu açıdan önemlidir bu: Şair, şiirini yazarken gelecekte olabilecek olayları öngörüp ona göre şiirini kurgular. Diğer sanat dalları için de geçerli bir durumdur. Bu bilinçüstü yetenek, çoğu sanatçıda az ya da çok vardır. Ayrıca şiirin kalıcılığıyla ilgili bir yargıya varırken, eleştirirken veya çözümlerken şair, gelecekte olabilecek olası olayları öngörüp ona göre kurgulamış mıdır şiirini? Bu konu, sıradan gibi durmasına karşın beş yüz yıl önce yazılmış şiirleri bugün çözümlenmeye çalıştığımızda karşımıza önemli bir ölçüt olarak çıkacaktır.

Özetlersem: Okurun/alıcının; algı, anlama, bellek, bilgi birikimi, düşünme biçimi ve yaşamsal değerlerine göre şiirden/yapıttan ulaşacağı uzak anlam ile zamanın getirilerine bağımlı olarak şiirin uğrayacağı anlamsal genişlemeye, "rastlantısal anlam" diyorum.

İkinci bir kuramdan söz ettim kitaplarımda: Çağrışımsal İmgelem Kuramı. Bunu biraz açmalıyım ki anlaşılma güçlüğü yaşanmasın.

Aslında bu kuramın, yapıtın estetik değerini belirlemede önemli bir ölçüt olacağını başlangıçta düşünmemiştim. Uygulama sonuçlarına baktığımda bir yapıtın sanat değeri hakkında karar vermek için önemli bir nesnel ölçüt olarak karşımıza çıkıyor. Bunu nasıl açıklayabilirim? Zor bir soru ve yanıtı oldukça karmaşık. Bazı konularla paralellik gösteriyor. Bu da, yanılma payını yükseltiyor.

İmgelemi düştten ayıran şey, bir yapıtın uyarıcılarıyla ulaşılan düş durumu olmasıdır. Düş ise dış etkiden tamamen bağımsızdır; herhangi bir etki/uyaran gerektirmez. İkincisi, yapıtın anlamıyla yapıttan doğan imgelemin arasındaki ayrımı yapmamız gerek. Yapıtın anlamı belli sınırlar içerisindeyken, anlamın yarattığı çağrışımsal imgelem sonsuzdur. Gerçek anlam,

rastlantısal anlam ve üst anlam; bize bir yapıtın toplam anlam değerini verir. Çağrışımsal imgeleme, yapıtın uyarıcılarına paralel, izleyicinin içine girdiği düşsel yaşantıdan yani imgelem sürecinden söz ediyoruz demektir. Rastlantısal anlam ile çağrışımsal imgelem arasındaki ayrım buradadır. Kısaca, Çağrışımsal İmgelem nedir? Yapıtta var olan değinmece, bağdaştırma, benzetme, değişmece gibi söz sanatlarından doğan imgenin insan üzerinde yarattığı düşsel dünyadır. Salt bu değil elbet, yapıttaki ışık, renk, sözcük, tamlama, aktarma gibi her bir ögenin okur üzerinde yarattığı etkinin toplamıdır. Çağrışımsal imgelem, şairin şiirde kurduğu uyarıcılar, duygu değeri ile okurun kendi yaşamsal varlıkları, kültürel değerleri ve belleğinde kayıtlı görüntüler üzerine yaslanarak yeni görüntüler ve duysal alanlar yaratma sürecidir. Örneğin şiirin söz değerinin, anlam değerinin, estetik değerinin; okur üzerinde yarattığı toplam düşsel süreçtir. Toplam düşsel sürecin kısa ismi, imgelemdir.

Çağrışımsal imgelem kuramı; yapıtın okurla ilişkisinden doğan imgelemin niteliğini ve kapsamını tanımlayan bir süreçtir. Çağdaş sanat anlayışının "hareket" olgusuna dayanır. Okurla yapıt arasındaki ilişkinin zihinsel sürecini açıklamaya çalışır. Yapıtın anlamının okurun bilgi ve yaşam izleri ile belleğine göre şekil alması, anlamlandırılması üzerine kurulu, uygulamalarla kanıtlanabilir bir görüngüdür. Bilimler arası eşgüdümle denenebilirliği, izlenebilirliği ve genellenebilirliği araştırılmalıdır. Bir sanat yapıtının yaratılmasında, çözümlenmesinde ve eleştirisinde önemli işlevinin olduğunu kendi uygulamalarımından görebiliyorum.

Şiir sanatı üzerinden konuşursak şair, okuru imgeleme götüreceğ gereçleri şiirinde kurarken dayanacağı ilkeler bu kuramın altında saklıdır. Diğer taraftan eleştirmen, şairin şiirinde kurduğu imgelem gereçlerini bu kuramın ilkeleriyle sorgulayabilir.

Çağrışımsal imgelem, üzerinde epeyce çalışılması gereken bir konudur. Yapıtın sanat değerini oluşturan öğeler, çağrışımsal imgelem kuramı ilkelerine dayanarak belirlenebilir, çözümlenebilir, ölçümlenebilir. Çünkü bu konu, yapıta giydirilen anlamın derinliği ve kapsamıyla

da ilgilidir. Rastlantısal anlam kuramı ve çağrışımsal imgelem kuramı; bütünlük içerisinde, eşzamanlı, eşgüdümlü çalışan olgulardır/süreçlerdir.

Rastlantısal anlam, aynı zamanda rastlantısal çağrışım da yaratır doğal olarak. Hem rastlantısal anlamın hem gerçek anlamın okurda yarattığı toplam çağrışımsal imgelem; çözmeyiz, tanımlamamız ve ilkelerini saptamamız gereken bir düşsel alandır. İşte bu düşsel alan, önemli bir araştırma konusudur. Umarım gelecekte, sanat bilimini bir bilim alanı olarak ele alıp araştıran düşünürler çıkar. Çünkü sanatın alıcıyla olan ilişkisini, salt estetik bilimiyle çözmek olası değildir. Bu ilişki, çok değişkenli ve karmaşık bir ilişkidir. Değişik disiplin ve sistemlerin gözünden de ele alınmalıdır. Örneğin beynin çalışma ilkeleriyle...

Burada bir konuya dikkat çekmek istiyorum. Sanat, çağrışım, imgelem vs. gibi, sanatsal terimlerden sıkça söz ettim. Ancak söyleşi boyunca sanatın ana ögesi imge sözcüğü, çok seyrek geçmiştir. Dikkatli okurlarımız bunun ayırdına varmış olmalı. İmge ya da imge yaratmak, yazar/şairin işidir. Bu söyleşide üzerinde durduğum konu, yapıtla okur arasındaki ilişkidir. Yani ok şairden çıktıktan sonrasındır. İmge, uyarandır, çağrışıma sokandır. Söz ettiğimiz kuramlar, imgeden sonra ya da imgenin etkisiyle işleyen süreçlerdir. Kavramlar arası dizilimden söz etmişimdir çoğu yerde. Yani kavramların anlamsal ve konumsal hiyerarşisinden... Sanat üretme kaygısı olan bir sanatsever, bu hiyerarşiyi çok iyi bilmelidir. İmge teriminin söyleşide çok kullanılmaması bundandır.

Katman Edebiyat Eleştiri Sisteminden söz ediyorum. Bu nedir?

Saf sanattan İnsana Şiir Çözümleme Tekniği isimli kitabım ve daha sonra kaleme aldığım deneme kitaplarımda, Katman Edebiyat Eleştiri Kuramı diye yazmıştım. Anladım ki bu tip uygulama, yöntem ya da sistemler, kuram² olmuyor. Ben de yazınımdaki akademisyenlerin yorumlarına uydum "kuram" demiş bulundum. Örneğin yöntem olan ancak eleştiri kuramı diye anılan

bilgi kirliliğinden etkilendim. Katman Edebiyat Eleştiri Kuramı, aslında Katman Edebiyat Eleştiri Sistemi olmalıdır. Bu söyleşi fırsatıyla isimlendirmeyi düzeltiyorum. Şimdi bu sistem nedir, ondan söz edelim.

Katman Edebiyat Eleştirisi, Sanat/Şiir Çözümleme Tekniğini kullanarak, diğer söylemlerle katman yöntemini uygulayarak daha nesnel, daha tarafsız, bilimsel ve sanatsal bir eleştiri yöntemidir. Üretilmiş bir sanat yapıtının, örneğin şiirin, öykünün romanın ya da tablonun; katman yöntemiyle incelenmesidir. İnceleme; iyi, olumsuz ve geliştirilmesi gereken yanları ile kapalı yanların açığa çıkarılmasına, dolayısıyla yapıtın sanat değerinin ortaya çıkarılmasına yöneliktir. Bir anlamda inceleme sonuçlarına göre estetik yargıya varma yöntemidir. Yani eleştirmenin öznel tutumunu en aza indirerek daha nesnel ve daha bilimsel olana yönlendiren, dahası zorunlu kılan bir algoritmadır. Ne yazık ki yazınımda eleştiri konusunu sıradan bir iş gibi gören, en iyi şairin en iyi eleştirmen olabileceğini düşünen bir toplumuz. Eleştirmen, farklı disiplinlere egemen olması yanında deneyimi de yeterli olmalıdır. Bu sistemde önerdiğim algoritmik süreci çalıştırabilmek için alanında deneyimli ve yetkin olmak gerekiyor. Bir anlamda sadece edebiyat bilgisiyle sonuçlandırılacak bir iş değildir. Örneğin insan bilimleri en başta gerekli olan disiplinlerdir. Daha anlaşılır bir anlatımla belirteyim: Yapıt hakkında öykücülüğe ve dedikoduya izin vermeyen, yapıtın içeriği, kapalı yanları ve okurda bulunduğu değer ile sanat değerini ortaya koymaya yönelik bir süreçtir Katman Edebiyat Eleştirisi... Bugün bu konuya yönelik bir ilgi yoksa bana göre, henüz yazınımda eleştiri amacı ve içeriğinin ilgili disiplinler nezdinde ele alınmamasından kaynaklanır. Akademik ortamda edebiyat eleştirisi nasıl ele alınıyor, üzerinde çalışmalar ne aşamada, ayrıntısıyla bilmiyorum. Edebiyata ilişkin herhangi bir yapıt hakkında, bu güne kadar altı dolu doyurucu bir eleştirel denemeye karşılaşmadığıma göre bu konuda önemli bir sıkıntının olduğunu peşinen söyleyebilirim. Ya da ben çitayı çok yüksek tutuyorum...

Okurlarımla paylaşmak istediğim diğer konular nelerdir?

² Kuramla ilgili ayrıntılı açıklamayı Sanata Çözümlemeli Bakış kitabımdan ulaşabilirsiniz.

Çabam, kişisel bir beklentiden doğmuyor elbet. Öngörebildiğim ya da saptadığım bazı yazınsal sorunların çözümüne yönelik bir uğraştır benimkisi. Dil sanatlarında, özellikle şiir sanatında yaptığım araştırmalar sonunda; geçmişe, öğreti bağnazlığına, özellikle yabancı kaynağa öykünme, taklit ve hayranlık tehdidi altında yönlendirilen bir şiir düşünce dünyasıyla iç içe olduğumuzu gördüm. Dahası şiir yazın dünyasının, var olanı yinelemekten, gördüğü yuvayı yapmaktan öteye geçemediğini düşünüyorum. Geçmiş yapıtlar, bilimsel ya da dilimizde henüz anlamı oturmamış ithal yabancı terimler başlığı altında inceleniyor, değerlendiriliyormuş gibi sunuluyor okura... Ayrıntısına girdiğimizde, yineleme, öykünme, övgü ve dedikodudan öte yararlı bir çıkarım bulamıyoruz. Şiir düşünce dünyasını ben böyle okuyorum. Bu yüzden özellikle dil sanatlarında, yeni bir bakış açısı geliştirmemiz gerektiğine inanıyorum. Bunun yolu, sanata çözümlemeli (analitik) yaklaşımdır; bilimlerle eşgüdümlü yürütmektir. Çoğu sanat alanı, bilim ve teknikle eşzamanlı kendini geliştiriyor; sinema gibi... Dil sanatları, neden atadan kalma yöntemlerle ve genelleme yorumlarla kendine yön bulmak zorunda kalıyor, bunu henüz anlamış değilim. Bir sanat dalının güvenilir bir ödül sistemi ve eleştiri sistemi yoksa söyleyecek geriye ne kalır? Lütfen bakınız bugüne değin peyderpey yayımlanan dünya şiir günü bildirilerine: Şiirin sanat yönüne, dahası şiirin gerçek anlamına değinen kaç tane tümce bulabileceksiniz? Bir örnek daha vereyim: Seçici kurullar tarafından açıklanan şiir ödülü gerekçeli kararlarını lütfen birkaç kez okuyunuz. Kaç tanesinde şiirin sanat değeriyle ya da estetik değeriyle ilgili bir tümce bulabileceksiniz? Yineliyorum; dil sanatlarına yeni bir bakış açısı ve çözümlemeli yaklaşım... İşte ben, şiire yeni bir yaklaşım için bir çığır açmaya, beyin fırtınası için bir temel oluşturmaya çalıştım. Yaratıcılığın çıkış basamaklarına, düş tekniğine ve düşünüş biçimine; yeni ve ayrıksı bir ufuk açmayı denedim. Elbette yeterli değil ama en azından ivme kazandırır, diye umuyorum. Ayrıca üzerinde durduğum gereklilikler, bugün çoğu kalemdaşımız için bir anlam içermiyor olabilir. Ne var ki bu gereklilikler, imgelem dünyamızın uzamı genişledikçe yerli yerine oturacak, sanat ve onun

felsefesi vazgeçilemez bir araştırma alanı olacaktır.

Şiiri, öğrenilmiş kaygılarını bir başkasına aktarmak için güzel söz söyleme becerisi gören bir anlayışa sahip değilseniz; onu, bir sanat alanı olarak ele alıyorsanız; iç ve dış dinamiklerine dolayısıyla felsefesine ulaşmak zorundasınızdır. Sanat felsefesi, uğraştığınız sanat dalının arka yüzüdür, daha doğrusu temelidir. Bilgisayarın çalışma ilkelerine benzetirsek şiir sanatını, onun felsefesi, bilgisayar işletim sisteminin donanımsal ve yazılımsal gücüdür. Öncelikle sanat terimleri ve anlamsal kapsamlarına, özellikle estetik bilimi terimlerine egemen olmanız işinizi kolaylaştırır. Sanat, hangi dalı olursa olsun bütünlüklü bir bilgi dünyasıdır. Bu dünyanın içine girebilmek için ona karşı bilgi üstünlüğü kurmanız gerekir. Bilgi, beceri ve özgüven kazanmanızı sağlar. Sanat bilgisiyile üstünlük kurmak çoğu zaman sanat tekniğine egemen olmaktan çok daha iyidir, kanısındayım.

Naçizane önerimdir genç kuşaklara... Dünya edebiyatındaki sanatla ilgili söylenmiş genellemeleri, özellikle bizim şiir düşünce dünyamızdaki havalı yorumları, akıl ve mantık süzgecinden geçirmeden kaynak kabul etmeyiniz. Sayılamayacak kadar altı doldurulamayacak genelleme dolaşıyor ortalıkta. "Şiir sözcükle yazılır..." gibi... Bugün, fizik kuramları bile yanlışlanabiliyorsa, en iyi kaynak gösterilen sanat düşünürlerinin söyledikleri de yanlışlanabilir. Bu tür durumlarda başvurulacak yer, bilimsel veri ve çıktılarıdır; estetik bilimidir. Ayrıca en iyi kaynak olarak gösterilen şairin söylediklerini, sorgulamadan kabul ediyorsanız işte burada öykünme dediğimiz olay başlamış demektir. Sanatta öykünmeden korunma yolları çok fazla değildir; öykünmeye düşmek ise çok çok kolaydır. Hayranlığınızın kurbanı olmamak, körü körüne izleyici olmamak için sağduyunuzu kullanmalısınız. Sanatta sağduyu, bilimde olduğundan daha fazla gereklidir. Sağduyu, mizah ve yaratıcılık için temel basamaktır. Mantıklısını öngörmeden mizahta akli şaşirtacak ters ilişkileri kurmanız olası değildir. Bu nedenle, sanat felsefesini kavramak, sanat bilgisine egemen olmak, olmazsa olmazdır. Kısacası,

izleyen değil; izlenen olmak için sanatın arka yüzüne egemen olmak zorundasınızdır.

Ayrıca sanata yönelik; teknik, sistem ve kuram yanında yeni terimler tanımladım. Bunlardan bir kaçını burada paylaşayım sizlerle... Ayrıntıları için ayrıca kitaplarım³ bakmak gerekir. Durumsal Estetik Değer, Çağrışımsal İmgelem, Çağrışım Çekirdeği, Şiirsel Ezgi, Çağrışım Saçağı, Çağrışım Yelpazesi gibi...

Şiir, zamanla ciddi bir sanat alanı olarak görülecek, bunun da bir felsefesinin olduğunun ayırına varılacaktır. Şiirin de katmanlardan oluştuğunu, her ögenin diğer ögeleri harekete geçiren bütünlüklü bir sistem olduğunun ayırına varılacaktır. İşte o zaman bu bilgiler, başvuru kaynağı olarak karşımıza çıkacaktır. Çünkü çalışmalarım; şiir nasıl öğrenilirden nasıl yazılıra, nasıl eleştirilirden nasıl ölçülüre kadar tüm şiirsel süreci kapsar.

Üzerinde özellikle durduğum konu, şiir düşünce dünyasında ezber edilmiş sığ bilgilerin sürekli yineleniyor olmasıdır. Hayranlık ve ulaşılmazlık temeline oturtulmuş bir izleyicilik söz konusudur. Deneyim önemli bir bilgidir, söylenmiş her söz içinde bir şeyler saklar. Ne var ki sayısal ve teknolojik bir sanat dünyasına evrildiğimiz göz önüne alınırsa, bu ezber bilgiler çok işe yaramayacaktır. Yeni bir açı ve ayrıksı bir yaklaşımla ivme kazandırmak zorundayız Türk sanatına/şiirine...

İnsanoğlunun en güzel özelliği, ne bilmediğini bilmemesidir. Sanatla/şiirle ilgili neyi bilmiyoruz, işte onu bilmiyoruz. Bu yüzden, disiplinler arası ilkelerin gözünden bakmak gerekir bazı noktaların ayırına varmak için. Neyi bilmediğimizin saptanabilmesi için. Yaratıcılığa yönelmek, asıl amaç olmalıdır. Çünkü geçmişini yinelemek ya da geçmişten ders çıkarmaya çalışmak, sanat alanında temel bilgidir ne var ki

³ Kitaplarım ticari değildir. Bilgisayar ortamından, sosyal medya hesaplarımdan ya da Milli Kütüphane EYDES'ten ulaşabilirsiniz. Maliyet gerektirmediği için kitaplarımı rahatlıkla yönlendirebiliyorum. Ulaşılabileceğiniz kitaplarım: *Saf Sanattan İnsana, Şiir Çözümleme Tekniği İmgelem-İmge-İmgelem (Denemeler-1) Şiir/Sanat Çözümlemesi (Denemeler-2) Sanatsal Denemeler (Denemeler-3) Sanata Çözümlemeli Bakış (Sanatsal Denemeler-4)*

çok geçerli bir yöntem değildir. Bugün gördüklerinizle gelecekte olabilecekleri görebilmeniz arasındadır yaratıcılık...

Neyse. Açıklamaya çalıştığım konular, anlaşılır olsun diye olabildiğince çaba gösterdim; ne var ki bunlar yeni, karmaşık ve düşünsel çaba gerektirdiği için ancak bu kadar yalınlaştırılabilir. Sanat ve yazın adına küçük bir katkı olmuşsa ne güzel... Söyleşimi, okuyup zaman harcadığınız için teşekkür ederim. Okunma eşiğini aştığımı biliyorum. Araştırma yapanlar okusa bile benim için yeterlidir. En azından bir şeyler katabilmişsem dağarcığınıza ne mutlu bana. Esenlikler...

Heybet Akdoğan BU ŞİİR BİZİMDİR

kanat göğsündeki uğrun yarayı
mevsim güze çalıyor
zaman yaprak savrumu
suskunluklar içinden kayıyor söyleyemediklerimiz
gözlerimizden süzülen onca damla
dönüşmez artık yağmura
vuslat kazılmış mezardır sevdamıza

bu şiir bizimdir
ayrılık değerken kıyıya
en ince acıyı saklıyor damlalar
suyun teninden incedir yüzümüz
gülsek
gamzelerimizde zambaklar kurur

ben böyle kırılğan değildim her acıya
saçlarını tararken bahar yelinde
sen böyle mutsuz değildin
gözlerimizden başlıyor gece
kirpiklerimizde yakamoz sürgünü
ay düşüyor hasretimizin üstüne

Nilüfer Uçar SESSİZ İSYAN/SUSKU

Susku, ne zaman yaşam alanımıza el atsa, çergesini kursa umut soğuk terler döker, duygu boyun büker, gözler ışığını kısar, yüreğin çarkı dönerken can acıtır. Peki susku, varlığıyla neyi kanıtlamak ister? İsyanı mı? Duyguda, dilde, düşüncede, anlatıda, özgürlüğün yürek kafesinde tutuklu kalışını mı? Ya da umursamazlığı mı? Belki de hepsini içeren bir direncin adıdır susku. Evet! Susku, susmaktan daha dirençli bir karşı koyuş, iç yargılamadır. Hatice Sönmez Kaya'nın "Susku" romanı çıkınca hep merak ettim, suskuyu hangi eylem için seçtiğini. Yazarın elinden ve imzalı almak benim için değerini fazlasıyla katladı. Okurken suskunun izini sürdürdüm nedenlerini düşünerek. Bir çocuğun iç dünyasındaki çalkantı, eziklik ve zedelenen duygulardan öte ne olabilir ki?

Temel kavrama baktığımızda toplumsal olayların birey üzerindeki etkilerini görürüz. Tabuların yıkılmadığı, sağduyunun ötelendiği ve kültürel iklimde zaman kavramının çözümsüzlüğünü görmekteyiz.

Köydeki adı Sevcan olan kız çocuğu; annesinin erkek çocuk doğurmak için art arda yaptığı bir doğum sırasında ölür. Baba ikinci evliliğini yapar. Evdeki çocukların çokluğu ve Sevcan'ın zeki olduğunu düşünen baba onu şehirde bir aileye evlâtlık verir. Okula başladığında adının Elif olduğunu öğrenen Sevcan kimlik sorunu yaşar.

"Adımı soran müdüre; Sevcan dedim. 'Kızım senin adın Elif yazıyor burada.' İlk kez öğrendim adımın Elif, yaşımın altı değil yedi olduğunu." Bunu kabullenmesi zor olur. Elif, ölen kardeşinin kimliğidir. Gittiği evde kendini hep emanet görse de okuyacağı için mutlu olmaya çalışır.

Ergenlik, gençlik ve ileri yaşta kesintisiz yol alan sorunlar yumağına karşın, okuyup öğretmen olması yüreklendirici bir aşama olarak yer alır roman örgüsü içinde.

"Kimimiz kör, kimimiz topal, kimimiz kimsesiz..." derken bedensel yoksunlukları imlese de, özde toplumun bireyi yargılaması, bakış açısı ve verdiği

değerin içsel yansımadır bir bakıma. Feodal toplum eşliğini aşamadığımız içindir ki değer yargılarımız o günün değerlerini günümüzde yaşatır. *"Ben de yakın duramadım. Sustum, içime döndüm."*

"Evlilik bağımın gücüne inanarak iyi bildiğim, güvendiğim, adamdan beklediğim, salt küçücük gönül alıcı bir sözdü. Buna karşın, ailesine de ona da direndim, konuşmadım uzun süre."

"Köy kadınları bile o zamanlar başlarına yemeni ve tülbent taktığı halde babasının "Örtünsen iyi olur" dediğini duymazdan geldim. İlk suskun direnişimdi."

"Ölümün kokusunu duyumsamış gibi suskun, umarsız duruşlar daha bir koymuştu içime." Alıntıladığım "susku/suskun" cümlelerinden bir kaçı.

Bu eşikte kendimize soralım. Neden susarız? Susmak; dilsiz isyandır, kabullenmemenin kısılan sesidir, iç savaşın yorgunluğudur. Elbette birçok nedende dolayı susar, suskuya gömülürüz.

Hatice Sönmez Kaya romanında; Sevcan / Elif'in çocukluğu, annesinin erkek çocuk doğurmak için art arda hamile kalışını, doğumdan ölümünü, ölümün yarattığı ağır yalnızlığı, ilgisiz ve baskıcı bir babanın sevgisizliği, ölen kardeşinin kimliğiyle kimliksiz kalışı, evlâtlık verildiği evdeki iç ezikliği, bir yere dâhil olmama burukluğu, öğretmenliği, kocasının ilgisizliği, aile bireylerine bakmak zorunda bırakılan kadının yaşadığı zorlukları ve toplumsal yargıları merccek altına alırken abartıya yer vermeden, çağrışımlar yoluyla olaylar sezdirir. Evlilik ve anneliğin yüklediği sorumluluğa, toplumun zorunlu dayatmaları eklenince; dar çembere sıkıştırılan bir yaşam görürüz romanın akışı içinde.

Hatice Sönmez Kaya'nın yapıtlarının ana teması; yaşamın kendidir. Bizden olan, hepimizin özünde var olan, tanık olduğumuz, duyduğumuz, yaşadığımız, toplumun olumlu/olumsuz olaylarından aldıklarını işler, okuyucusuna sunar. O nedenle sıkılmadan, yorulmadan ama sorgulayarak, görünürlükten uzak olanı yakınlaştırarak, olayları görüş alanımıza alarak, isyanın susku olduğunu duyumsayarak okuruz. Sanılmasın ki susku bir teslimiyettir.

Kimliksizliğin yarattığı ağır iç sorgulama, çocuk yaşta yaşanan sorunların psikolojisine etkisi, kırılmalı bir kişilik, duygu dalgalanmalar ince ince işlenmiş.

Kimim ben, sorusu bir çocuk için yanıtlanması zor bir soru. Sevcan ile Elif arasında kör düğüm olan kişilik sorunu ve yarattığı tahribatı okuyucusunun değerlendirmesine bırakır. Elif büyümüş olsa da; *“Babam (evlâtlık verildiği evdeki babası) koruyup gözetken bir büyüktü gözümde. Bu bilgece yaklaşımında boynuna sarılıp öpmek istesem de geride duruşu bu duygumu engelledi. Kimlik arayışım o nedenle bugün bile sürüyor.”* kimliğini arayan kızdır.

Susku’da olayların akışı, Elif’in (Sevcan) gözlemleriyle aktarılıyor. Karakterler; ailesi, akrabaları, okul ve iş arkadaşları, yeni ailesi ve onların akrabaları arasında gelişiyor.

Toplumumuzda var olan ama görünürde olmayan ya da görmekten kaçındığımız, kırsal kesimde yaygın olsa da genelde yaşanan erkek evlâda sahip olma isteği... Kırsal kesimde bağ, bahçe, tarla işlerinde babaya yardımcı olma düşüncesi olsa da sorun o kadar da basit değil. Soy devamı, erkek adamın erkek çocuğu olur (ego tatmini), bırakıt paylaşımı gibi etkenlerin varlığı unutulmamalı. Hatice Sönmez Kaya; erkek çocuk uğruna sık doğumla yaşamlarını kaybeden kadınları ve geride kalan çocukların yaşadığı dramı da gözler önüne seriyor.

“Dört çocuklu olmasına karşın, onları nasıl doyuracağını umursamadan önlem almayı aklına getirmeyen, ille de oğlan olmalı ivmesinde bir adam. Düşünceleri: Yıllardır insanoğlu, insan kızından istenenler odaklı, hayatı dar açıdan bakanlardan biri...”

“İlle oğlan olsun ısrarıyla üstünde tepindiği, gözlerinin ışığını sonsuza değin yitirmiş gepegenç, eski bir çarşaf altında, kanlar içindeki kadın...” Bir çocuğun haklı isyanıdır.

Toplumumuzda kadına yüklenicidir; kutsal kadın, iyi kadın, becerikli kadın, itaat eden kadın, iyi eş, fedakâr anne ve suskun kadın gibi sıfatlar yakıştırılırken özgürlüğünden ödün vermeye zorlanır aslında. Bu gizli yönlendirme, kadını pasif ve özgüven yoksunluğuna iter. Bir bakıma örtülü

bir baskıdır bu. Sevcan da eşine bağlı olmaktan öte bağımlı bir kişilik geliştirmiştir. Bireyin üstlendiği sorumluluk arttıkça yükümlülüğü de artar. Bu da düşün, güven, var olma, kendi kimliğini yaşayabilme olanaklarını kısıtlar. İşte tüm bu olumsuzlukları düşün süzgecinden geçirerek okuruna sunuyor Hatice Sönmez Kaya.

Bir çocuğun, kadının, öğretmenin anlatımıyla; duygu deltasında, yaşamın ağır yükü altında akıp giden günleri insanca yaşama olanağını elinden kayıp gittiğini, nicesinin yaşamından kesitler aktarıyor okuruna.

SUSKU, ilk romanı olmasına karşın; kurgusu, kullanılan yetkin dil, duru anlatım, olayların iç içe geçişi, gözlemler, zaman kavramı, olayların örgüsü toplumsal sorunları görünür kılarken, okuyucusunu sıkmadan, yormadan ama ana temayı merkeze alarak işlenmiş.

“Bir roman, insanın hayat görüşüne hiçbir şey ilave etmiyorsa, iyi bir eser değildir. / Virginia Woolf” Hatice Sönmez Kaya bu görüşü doğrularcasına romanını kaleme almış. Emeğine sağlık... 14 Kasım 2022

Hatice Sönmez Kaya, SUSKU, İzan Yayıncılık, 2021

Yaşar Özmen
MASAL DAĞI

Biraz mavi koysaydın ya avuçlarıma gözlerin gibi
Neresinden tutup aklımı asayım saçlarına
Benim suçum niye bu kadar büyük, insanı
sevdimse
Yaşamak nasıl güzel olur, bunca ölüme karşın
Yoldaş olsun diye mi doğurdun beni, acılardan
anne

Dünyanın bütün gecelerini toptasam
Gündüzlere yer açabilir miyiz hiç gölgesiz
Pişirmiş zaman gözlerimi, kirpiklerim dağınık
Bakışlarım kavruk bak
Gökyüzünü üstüme örtsem sığmıyorum
Niye gökyüzünü bu kadar dar diktin anne

Gözlerimden çiğdem gibi saçılan şu acılar
Nerede boynunu büküp bir aşka tanık olacaklar
Öyle derdin ya, yaşanacak aşkları acılar doğurur
Asır hırsızlığına soyunmuş şu haydutlar
Düşlerime göz dikmişler durduk yerde anne

Artık son gece olsun bu, toplayıp kaldıralım masal
dağına
Ellerin gibi sıcak, bakışın gibi kendinden menevişli
Rastlantıya bırakılmaz derdin güzel günler,
yinelerdin
Alnından öpelim sabahların, bir kez daha, bir kez
daha öpelim
Elden ele verelim bütün ışıkları,
birlikte yürüyelim anne

Varınca hani oraya,
Gülüşünü neresinden bölsem de
Alsan kalanlarımı yumuşacık kucağına
Üşüyorum, uymuyor en küçük parçalarım,
sığmıyor işte
Düşüyorum tut elimden, düşüyorum işte
Ben toprak oldumsa olacağım kadar
Sözleştiğimiz gibi masal dağında
Son kez emzirip yeniden rahmine koy beni anne

Şubat 2020

“Umut Bekler Bizi” isimli Görsel Sayısal e-şiir kitabından

Fazilet Özkan Por
ELVEDA

Uçuşu 14.30'daydı. İki saat önce alanda olmak gerekiyordu yurt dışı uçuşlarında.

Leyla ile kocası Tuncer, bırakacakları havaalanına.

Önceden kararlaştırmışlardı evden çıkış saatini ama... Mart ayında, havanın böyle kötü olacağını hesaplamamışlardı ki! Sabah on diye konuşmuşlar, bembeyaz karla uyanmışlardı. 'Yol kapanabilir erken çıkalım' diyerek; yarım saat önce gelmişlerdi. İnce düşünceli komşularını çok bekletmemek için hazırlıklarını hızla tamamladı. Odaları tek tek dolaşp, girip çıkarken telaştan açık unuttuğu lambaları söndürdü. En son da girişteki alarmı kurup, hızla kapıyı kilitledi. Geç kalıp alarm çalmasını, tüm mahalle ayaklanmasını diyeydi acelesi.

Günlerdir şurup gibiydi hava. Rüzgârsız, ılık, yumuşacık... 'Oh, ne güzel! Bahar geldi!' diye sevinirken; birden soğumuştı. Dondurucu bir soğuktu üstelik. Tam hasta olunacak havaydı. Sabah duşunu aldıktan sonra saçlarını da iyi kurutamamıştı. Neyse ki beresi korumalıydı. İyice sarıyordu başını; omuzlarını da. Dışarı çıkar çıkmaz, sabahın ayazında, yüzüne çarpıp eriyen karları eliyle silerken; "Üşümem" diye düşündü.

Gece boyu yağın kar, masumiyetin rengi bembeyaz örtüsüyle süslemişti doğayı. Bahçesindeki ağaçların dalları da öbek öbekti kardan. Üşümüş, birbirine iyice sokulmuş bir çift 'gülüm kumru' ilişti gözüne, tarçın rengi başıyla. Ayva ağacının yüksekçe bir dalına tünemişlerdi. "Her koşula uyum sağlayan, asla eş değiştirmeyen 'sevgi kuşu' kumrular... Ah keşke, insanlar da sizler gibi olabilse..." dedi içinden. Hüzünle, sevgisiyle ısıtırcasına bakıp...

Arabasında bekleyen Tuncer, evin kapısını kilitlerken yetiştirdi. Her zamanki yardımseverliğiyle, bavulunu elinden alıp bagaja yerleştirirken; "Ne olur ne olmaz!" diyerek, su saatini kapattı. Bahçe kapısının anahtarını çevirirken de zorlandı. "Her iş de bana kaldı! Yağlanmak istiyor, paslanmış yine." dedi bezgin...

İçinden... Açık kalmasından çekinerek, evin panjurlarına da göz gezdirdi çabucak. Karların kayganlaştırdığı kayrak taşlı yolda düşmekten korkarak; ayağının altında yumurta varmış gibi yürüdü arabaya doğru.

Arabanın kapısını açar açmaz, radyodan yayılan müzik sesiyle irkildi... İçten, güleç yüzüyle, oturduğu ön koltuktan arkaya dönerek; 'Günaydın!' dedi Leyla olan bitenden habersiz...

Timur Selçuk'un en güzel bestelerinden biriydi çalan. O benzersiz sesiyle, duyarak, yaşayarak yorumluyordu şarkısını:

Yollarımız burada ayrılıyor,
Artık birbirimize iki yabancıyız.
Ne kadar acı olsa ne kadar güç olsa
Her şeyi, evet her şeyi unutmamız.
Hiç yaşamamışçasına hiç sevmemişçesine...

(*)

Müzikle; küllendi sandığı içindeki kor yeniden alevlenmiş, alt üst olmasına yetmişti. Yüreğinde esen fırtınayı dindirmeye, duygularını gizlemeye çalışırken gülümsedi; "Günaydın!" dedi Leyla'ya. Derinden bir iç geçirdi; sessiz, duyulmasından çekinik.

Sürücü koltuğuna oturup, "Hazır mısınız?" der gibi baktı dikiz aynasından Tuncer; yola koyulmadan. Soğuk nedeniyle zaten çalışır durumdaki araba hareket etti. Karlı yolda, ardında derin izler bırakarak ilerliyor, evden ağır ağır uzaklaşıyorlardı.

Son kez dönüp baktı. İçi buruk, gözleri buğulu... İssizlaşmış, yalnızlığın hüznü çökmüş adeta küçülümüş iki katlı evi... Onca güzel yaşanmışlığı ardında bırakarak gidiyordu. Yıllardır biriktirdiği anıları yanındaydı yalnızca... Ve yüreği; çağıl çağıl...

Kararını verirken, her şeyi düşünmüştü uzun uzun... Bu burukluk da neyin nesiydi? Bilemiyor, kendi kendine kızıyordu!..

Değişik bir sesle irkildi. Leyla'nın telefonuydu çalan. Uzaktaki babası arıyordu. Akıllarına bile gelmeyen bu yağış nedeniyle, arabanın üstünde biriken karı temizlemiş, lastiklere zincir takmışlardı; kocasıyla birlikte. Arayamamıştı her günkü saatinde. Yalnız yaşayan babası, neden

aranmadığının merakı içindeydi... İyi olduklarına inandırmaya çalışıyordu Leyla da...

Üniversitede kimya profesörü Tuncer ve hat sanatçısı Leyla ile birlikte olmak her zaman keyifliydi. Sanattan edebiyata, sinemadan ilginç yemek tariflerine, doyumsuz söyleşiler yapar, zamanın nasıl geçtiğini anlamazlardı.

Telefon konuşması uzayacak gibi görünüyordu Leyla'nın.

Susuyorlardı...

Kendi içine, geçmişine döndü...

Kocasının, yurt dışı bağlantısı olan şirkette, yeni bir işe başlamasıyla alt üst olmuştu yaşamları. Önce günü geceye ulayan çalışma saatleri, giderek sıklaşan uzun iş yemekleri... Sonra da yalnızlığının tuzu biberi, sıklıkla gittiği yurt dışı iş gezileri... Yirmi beş yıl evlilikten sonra kocasından ayrı olmaktan hoşlanmıyordu. Ev bomboştu hanidir. Artık mutluluk kokmuyordu odalar. Yalnız geçen gündüzlerin akşamları, daha da bunaltıyor, dayanılmaz oluyordu... Ona sarılmadan, teninin sıcaklığını duyumsamadan yalnız yatmak, siyah gecelerin, olmayan sabahlarını uykusuz beklemek kahrediyordu.

Bambaşkaydı her şey bir zamanlar!..

Öylesine başlayıvermişti arkadaşlıkları. Güzel mi güzel, yıllar süren doğal bir arkadaşlıktı... Ne zaman, nasıl olduğunu anlayamadan, ikisinin de duyguları değişivermişti. O duygunun ne olduğunu bilemeden; aşkın büyülü taşları döşenmişti yüreklerine. Titrek, ürkek sevgiydi yaşadıkları. Sevdiğini incitmeden, kırmadan... Doyumsuz, kana kana yaşadıkları bir sevgi... Ömür boyu süreceğine inandıkları incelikli, yumuşacık bir sevgi... Dostluk tohumlarıyla yeşeren bir sevgiydi. Mutluydular evleninceye dek; sonrasında da... Herkesin dilindeydi sevdaları. "Kimse birbirine sizin gibi bakamaz, kimsenin gözlerinde, böylesi sevda ateşi yanmaz." derlerdi arkadaşları...

Çocuklukları da birlikte geçmişti. İki ev vardı aralarında. Kimin önce taşındığını bilemedikleri sokakta, hep birlikte oturduklarını, yaşadıklarını sanacak kadar eskiydi komşulukları.

Aynı sınıftaydılar hem ilkokulda hem ortaokulda. Aynı lisede okumuş, sınıflarının ayrılığı ayıramamış, daha da yakınlaşmışlardı. Üniversitede bile bölümleri ayırdı yalnızca. O inşaat mühendisliği, kendisi seramik okumuştur.

Okulları bitince de evlenme teklifi etmemişti. Hani, her kızın beklediği türden bir teklif... Güne özel, seçkin bir yerde; mum ışığı aydınlığında, elleri ellerinde, gözlerinin içine bakıp 'Benimle evlenir misin?' dememişti. Bir gün, çay bahçesinde; 'Çay içer misin?' der gibi: 'Pazar günü anneler size gelecek!' demişti yalnızca...

Sonunda herkesin beklediği şey olmuş, sade bir törenle evcilik oynar gibi evlenivermişlerdi...

Hala telefonla konuşuyordu Leyla.

-Babacığım yoldayız göz gözü görmüyor kardan, tipiden. Silecekler bile yetişmiyor, öyle bir kar işte... Temizleme araçları önümüzde. Bir yandan kar temizlerken, bir yandan da tuzlama yapıyorlar. Merak etme!

Leyla; yalnızlığının umarı gördüğü kıızıyla konuşmak için sözü uzatan, her şeyi bilmek isteyen babasıyla baş etmeye çalışıyordu ki!.. Havaalanına geldiler.

Bavullarını arabadan indirdi Tuncer. Dış hatlar terminaline kadar taşınmasına izin vermedi; onu yormamak için...

Leyla ve Tuncer ile esenleşip, el salladılar birbirlerine ayrılırken. Dünyayı ölüm kısıkağı altında tutan, 'korona salgını' nedeniyle sarılamıyor, tokalaşamıyorlardı bile ne yazık ki!

Yoğun tipide hızla yürüdü dış hatlar terminaline doğru. Soğuk havadan sonra sıcacık geldi içerisi. Komşularının geri dönüşlerindeki güçlüğü düşündü; böyle bir havada yorduğu için üzülerken.

Yirmi dört saat önceden almıştı yer numarasını; internetten. Bavullarını verecekti bagaja yalnızca. Bavul teslim sırasına girdi; erken gelmesine karşın, upuzun olmasına şaşırarak... Bekleyecekti...

Kızlarını düşündü özlemle... Hiçbir şey söylememişti. Gittikten, arkadaşının kiraladığı eve yerleştikten sonra arayacaktı; ikisini de.

İtalya'ya bir kez giden, 'mutlaka yeniden gider' derlerdi de inanmazdı. Ancak, üçüncü kez gidişinin böyle olacağını düşünemezdi; iki ay öncesine dek...

Kızları üniversiteyi bitirmiş başka kentte iş bulmuştu. İki de kendi yaşamını sürdürüyor; öyle yoğun çalışıyorlardı ki! Anneleriyle konuşacak zamanları bile yoktu. Yine de arar sorar gönül alırlardı. Ne zaman 'babalarının evde çok az zaman geçirdiğini' söylese karşı çıkarlar: "Ama anne çok çalışıyor, kendine bir hobi ayarla, seramik atölyeni yeniden canlandır." Ya da "Babamın hala sana sevgi dolu bakışlarını görmezden gelme." der; babalarına laf söyletmezlerdi! Çocukluklarından beri...

Yakınmayı sevmiyordu. Ezik, güçsüz bir kadın değildi... Yıkılmış da değildi... Kırgındı!.. Yalnızdı!.. Mutsuzdu!.. Evliliğinin eski günlerini özlüyor. Sevgi dolu kocasını, uyumlu evliliğini geri istiyordu. Yaşamını paylaşması, sevdiğine zaman ayırmasıydı tek beklediği kocasından... Eskiden olduğu gibi... Hepsi buydu!

Aralarına girmişse boşluk, korunamamışsa mutlu birliktelik... Zorlamak gerekmiyordu... Gidişi bu yüzdendi...

Unutursun o günlerimizi, gecelerimizi
O günlerce gecelerce sevişmelerimizi... (*)

Yıllarca arkadaş, dost, sevgili olan kocası, kendine başka bir yaşam kurmuştu. Adına "İş değişikliği" dese de alt üst olmuştu evlilikleri. Ayaklarının altından kayıp gidiyordu mutlu yaşam günden güne...

Geçmişin mutlu yaşanmışlığını anlatan sararmış fotoğraflara bakamıyordu. Mutluluk saçan ışı ışı gözleriyle gülen o güzel kız da o sevdiği adam da canını acıtıyor, içini yakıyordu artık... Düşlerinde bile solmuştu o güzelim fotoğraflardaki yüzler, renkler...

Bagajını teslim etmek üzereydi. Birkaç kişi kalmıştı önünde. Sonrasında, uçuş öncesi kahve içebilecek zamanı bile kalıyordu.

Arkasındaki genç çift de ne güzel cıvıldaşıyorlardı. Öyle sevgi dolu, öyle mutluydular ki kendi

dünyalarında. Aşklarının herkesçe duyulmasını ister gibi konuşuyorlardı yüksek sesle. Çekinmeden. İki gün önce evlenmişler. İtalya'ya balayına gidiyorlardı. Venedik'ten başlıyordu gezileri...

"Bizim gibi" dedi içi burkularak...

İlk kez gittiğinde öğrenciydi. Dil öğrenecekti Floransa'da.

Rönesans'ın beşiği, açık hava heykel müzesini andıran; Floransa...

Tarihi merkezinin, UNESCO tarafından Dünya Mirası ilan edildiğini okumuştur gitmeden önce. Ancak görünce hayran kalmıştı; Floransa'ya, İtalyanların gürültücü, neşeli, dolu dolu yaşamalarına ve şen kahkahalarına da. Yüreğini İstanbul'da bırakıp gitmiş; yalnız, buruk gezdiği yerlerde sevdiğinin yoksunluğunu duyumsamıştı. O nedenle istemişti İtalya'da balayını.

Su üstünde, yüzer görünümü kanallarıyla ünlü, romantik kent; Venedik...

Venedik'te, gondolcuların, 'barkarol' denilen doğaçlama söylediği duygusal şarkılar eşliğinde Dünya Mirası ödüllü benzersiz kentte kanal turu...

Tarihi geçmişle, antik kalıntılarıyla tarihin yazıldığı yer; Roma...

Roma'da; dünyanın en ünlü çeşmelerinden Aşk Çeşmesi'nin havuzuna para atarak; "Ömür boyu mutlu birliktelik" diye tuttıkları dilek... Avrupa'nın en geniş basamaklarına sahip İspanyol Merdivenleri'ni tırmanmak... Hem de durmadan, dinlenmeden 135 basamağı çıkıp kazanma ödülü olarak heyecanla nefes nefese upuzun tutkuyla öpüşmeleri...

Özgür düşünce ya da düşünce özgürlüğü ve cesaret denilince akla ilk gelen isimlerden; "Tanrı, iradesini hâkim kılmak için yeryüzündeki iyi insanları kullanır, yeryüzündeki kötü insanlar ise iradelerini hâkim kılmak için Tanrıyı kullanır." diyen Rönesans döneminin büyük İtalyan düşünürü Giordano Bruno; görülmeden gelinir miydi? Dini duyguları incittiği savıyla hakkında açılan dava sonunda, önce; Kutsal Melek Kalesi'nde (Castel Sant'Angelo) hapsedildiği daracık, buz gibi hücrelerini; kanları donarak

ziyaret etmeleri... Katolik Kilisesinin Engizisyon mahkemesinde sapkın ilan edilerek; cesur, davasına inanan Bruno'nun diri diri yakıldığı Çiçek Tarlası (Campo de Fiori) meydanı... Yüzyıllar sonra, onların da aynı yerde o ateşte yandıklarını duyumsamaları... Diğer turistlerin inanamaz bakışlarını görmezden gelerek, Türkiye'den götürdükleri, anıtına saygıyla bıraktıkları çiçekler...

Dünya Mirası, Mucizeler Şehri Pisa'da, düştü düşecek yapısıyla çıkılan kule, 'düşmesin!' diye tutar gibi pozlar verip çektilen fotoğraflar...

Floransa'da, Roma'da, Venedik'te, Pisa'da; gün boyu binlerce yıllık geçmiş çağları yaşamış, tarih koklamışlardı. Yorgunluk bilmeden, akşamın ayırımına varamadan dolu dolu on gün...

Küçücük yüreklerine, çağlar öncesinin dünyalarını sığdırdıkları, mutluluktan coştukları bir balayıydı. Floransa, Venedik, Pisa ve Roma'daki günler...

Bulutların üzerinde uçtukları, düşler kurarak yaşadıkları ne unutulmaz günlerdi?..

"Aşkımızı anlatıyor!" diyerek, yıllarca dillerinden düşürmedikleri; gözleri gözlerinde birbirlerine okudukları şiir dökülürdü dudaklarından:

Ben sana mecburum bilemezsin
Adını mih gibi aklımda tutuyorum

.....

Ne vakit bir yaşamak düşünsem
Sus deyip adınla başlıyorum
İçim sıra kımıldıyor gizli denizlerin
Hayır başka türlü olmayacak

Ben sana mecburum bilemezsin. (**)

Hemen çıktı sıradan. Çantasından güçlkle bulabildi telefonu; heyecandan. Yaşlı gözlerle numarayı çevirdi... Titreyen, nefes nefese duyulur duyulmaz sesiyle...

-Leyla'cığim; çok mu uzaklaştınız? Ben... dedi.

Beklemeye başladı. Mutlulukla...
27/03/2022

(*) Ümit Yaşar OĞUZCAN

(**) Attilâ İLHAN

Canan Gürtunca Sanlı ÇIPLAK RUH

Kırılğan taş yerinde ağır
bakma sarsılan havaya
gergin elleri pamuk yüreğinde.

Gözler takip eder uçuşan serçeleri
telaşlı kalabalık ovada
ağaçların yelpazesi genişler
toplanır sürüler her baş ayrı yolda.

Aydınlık mı, karanlık mı yönler / bilinmez
sezgim yanıltır bazen/ doğruyu seçemem
aynadır yüreğim / yansır yanlış duvara
duvar küt / geri teper / çözemem.

Umarsız rüzgâr kırır dalı / aldırılmaz
burnu havada yüzü yerde
etrafı kalabalık elleri yalnız
bakar sorgulamadığı yazıya
aldanır usuna!

Haydi/ herkes girsin kol kola
geniş yollar dar soluklu
benim ellerim kendimde
sımsıkı sarılır çıplak ruhuma
sonsuzluğun rüyasında/nereye kadar!

Ağustos 2022/ Ayrıalık

Esat Yavuztürk ŞİİR

Değerli okurlarım, Şiir Sarnıcı Sayın Yaşar Özmen Bey'in özverili çalışması ile ücretsiz olarak yayımlanıyor. Geniş kadronun katkısı; değerli yazarların güzel yazıları ve şairlerimizin çeşitli şiirleri ile 15'inci sayıya kadar yayımlandı. Eli kalem tutan, varını ortaya koyan sayın yazar ve şairlere saygılı olmak gerekir. Ben şiir seven biri olarak şiir hakkındaki görüş ve düşüncemi bu küçük yazı ile sizlere sunmak istedim. Umarım beni hoş karşılıyorsunuz?

Şiir, Dil Derneği Türkçe Sözlüğünde şöyle tarif ediliyor: "Zengin imgelerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan yazınsal biçim." Büyük şair Nazım Hikmet, şiiri yorumlarken şöyle diyor: "İlkönce muhteva (öz), sonra şekil; şeklin nasıl olacağını tayin eden muhtevadır." Değerli düşünür İsmet Zeki Eyüboğlu da aynı dergide konuyu daha açık olarak dile getiriyor. "Şiirde anlamsız kayma, sorundan kaçınma, kolay söyleyişe kaymadır. Şiir açıklıktan kaçındığı sürece başarısızdır."⁴

Bu özlü açıklamalardan sonra dönüp geriye bakalım. Padişahlık döneminde Arapça ve Farsçanın karışımıyla yaratılan Osmanlıca'nın kullanıldığı saray edebiyatını işleyen şairler; zamanın aydınları olarak kabul edilir ve o günkü modaya uyarak şiirler yazarlarmış. Ağırlıklı olarak "Divan Edebiyatı" üzerinde çalışmaları ile halktan uzak kalıp, süslü sözler söyleyip hoş gitmeye çalışarak gönül eğlendirirlermiş. Padişahlığın son dönemlerinde, özellikle Selanik'te çalışmalarını sürdüren gençler, Divan Edebiyatı'na karşı çıkarak: "Halktan uzak, süs ve sükseden ibaret," diyerek halkın anlayacağı şekilde yenilik istemişler. Cumhuriyet döneminde halk diliyle şiirler yazılmış. Batılı şairler de kendi sistemlerine uyarak şiirler üretmişler.

Bu güzel çalışmalar vahşi kapitalizmin hoşuna gitmediği için Liberalizm (yeni kapitalizm) adını öne çıkarıp bulamaç şeklindeki anlamsız şiiri "modern" şiir diye öne sürmüşler diye düşünüyorum. Son dönemde bizim bazı yenilikçi şairlerimiz de onların etkisinde kalıp; "modern" şiirler yazmaya başladılar. Savunurken de; "imgeli, anlam yüklü olan bu sözcükleri, okuyan kendine göre yorumlayıp beyin jimnastiği yapmış olacak," diyorlar. Modern şiir yazdığını düşünerek, kendinin de anlamını bilmediği kelimelere "modern" dediği kapalı kutuyu açamayan 80 milyon halk, elindeki kitabı (şiiri) yabancı dilde azalmış bir kitap gibi görüp, anlayamadan kapatıyor ve kitaptan (okumaktan) uzaklaşıyor. Şair Hilmi Yavuz, bu tür şiirler için durumu şöyle açıklıyor: "Kavramlara yanlış değerler yüklemek, onları kendi isteğimizce yorumlamak, sağduyumuzu gereğince kullanmamaktan ileri gelir. Kavramları, düşünce özünden yoksun bir slogan biçimine dönüştüren de bu yanlış algı değil mi?"⁵ (2) Evet, şiirde imgeye karşı değilim; ama ne demek istediği anlaşılmayan sözcüklere de imge demeye dilim varmıyor. Tüm dünyanın büyük şair diye kabul ettiği Nazım Hikmet de imgeli şiirler yazıyordu ama anlam yüklüydü:

"Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür/ ve bir orman gibi kardeşçesine / bu hasret bizim."

İmge yüklü bu şiirdeki anlam, duygu ve açıklığa kim ne diyebilir? Şiirde, resimle müzik dans etmeli ve insan ruhuna gülücükler göndererek çiçekler açtırmalı. Toplumdan uzak kalıp, anlamsız şiirlerin rüzgâra kapılmış yaprak gibi savrulup gittiğini görmek gerekir. Büyük şair burada "yaşamak bir ağaç gibi" diyerek yaşamın resmini çiziyor. "tek ve hür" diyerek "hürriyet türküsü" söylüyor, "Orman gibi kardeşçesine" diyerek birlik, bütünlük çağrısı yapıyor ve "bu hasret bizim" diyerek yüreğindeki insancıl duygu ve özlemi dile getiriyor. Böyle duyarlı bir şiir, ne dediği anlaşılmayan şiirle kıyaslanamaz!

Ben şairlik iddiasında değilim ama bir şiiri okurken; ne demek istiyor, niçin ve kime yazılmış

⁴ Yansıma Dergisi, Haziran 1973 sayı 18

⁵ Emin Özdemir, "Düşüncenin Toprağı"

diye yorumlama ihtiyacını duyuyorum? Şunu belirtmek isterim. Köksüz ağaç meyve vermez. Toplumdan uzak kalıp, kişisel mutluluk için yazılmış şiirlerin buz üstüne yazılan yazı gibi eriyip kayıp olacağını görmek gerekir. Büyük şairlerin kalıcılığı, insanların yüreğinde çiçekler açarak onları kucakladığı için ki ölümsüzdür.

Şimdi biraz düşünelim! “Modern” dediğimiz şiir; anlaşılmadığı için benimsenmeyen Divan Şiiri durumuna düşüyor dersem, acaba yanılmış olur muyum? Şiir, sükseye sarılmadan, anlamsız imgeye sığınmadan; gerçekçi, anlam yüklü olmalı. Şiir, sözün özü, ruhun gıdası ve yaşamın aynasıdır diye düşünüyorum.

Bahri Loş ACIYA TUFAN

Susunluğuna sırt çevirmiş duvarlar
Doğsa utanca boğulacak güneş
Ağlamaklı izler içinde bir şerit
Işığı moloz arasına sıkışmış bir sabah
Ölüm ile acı arasında gidip gelen zaman

İnce yalanların sızdığı damla
Bir kimsesizliğin kalbindeki sürgün
Ucuz hesaplarda büyüyen yangın
Konuğu kendine ağır kentler
Esaretin elinde çırpınan ışık

Yıkıntılar arasında yaralı bir mutluluk
Görünenin ardındaki ürkütücü gerçeklik
Rahat tavırlar; dertsiz, kibirli doğrular
Matem ikliminden geçmiş ölü yazılar
Ve acıya tufan derin bir çaresizlik

Yıldızların sönmüldüğü bir gece
Rahatı kaçmış bir halkın biriktiği yol
Nokta nokta genişleyen çember
Bir çocuğun kalbi, gözü ve elleri
Tomurcuğuna sığmayan saf sevgi seli

Mehmet Kuvvet SENİ SENSİZLİKLERDE...

Dışarı çıkıp saatlerce yürümek, kendimle baş başa kalmak istedim. Olmadı. Pencereden karanlığı izledim. Işıldayan yıldızlar, içimde huzur veren tuhaf bir duygu. Aynı kentlerde aynı hayatlar yaşayan iki kişi nasıl yaşar aşkı?

Bu yaşımda âşık olsam ne yaparım? İçimde fırtınalar... 'Zor' diyordum. Sıkılır karşımdaki. Erken yaşın esnekliği yok artık, ama taşlar oturmuş yerine...

Dalgın bir halde eve gidiyordum. Hazırlıksız yakalandım yağmura. Gök gürültüsü, şimşek, ardından bir sağanak... Kalakaldım caddede öylece, savunmasız...

Yağmurla geldin... Yıldırım gibi düştün tam yüreğime. İlahı yok bunun. Ya yaşayacaksın ya öleceksin kederden. Adı aşk mı bunun?

Yanlış düşünecek yaşta değilim. Çok kırılğan, duygusal, naif bir kadını. İlk aşkıyla evlenmiş, aşkta sınıfta kalmış, yenisini hiç düşünmemiş... İçimdeki gözü kara militan kız, aşk hariç hiç korkmadı yaşamdan. Yaslanmadı kimsenin omzuna. Sen en zayıf anımda geldin. Kalbime can suyu verdin. Öylece kaldım. Kaç kez karşılaşır insan ya da kaç kez o anı ıskalar? Hep suya yazdım bugüne değin... İlk kez bir yüreğe yazıyorum.

Kabulümsün...

Şaka mı bunlar? Olmamasını umut etmekten başka yapacağım bir şey yok. Parmaklarımı ısıyorum. Gözlerimde bir pırıltı, bakınca seni görecekler diye korkuyorum. Yüreğim, kayırıyor seni.

Sabah, seni düşünerek uyandım güne. Aklımda olduğun anlar amansız bir ivme kazanıyor durağanlaşan zaman. Böyle uyanacağım törensiz tutkuya kadar. Bir sabah sana uyanmak düşüyle...

Hava güzel, bulutsuz gökyüzü... Hep kuzeye bakıyorum, olduğun yöne. Sarı solgun bir güneş,

açık olan balkon kapısından içeri bıraktı kendini. Kollarımda, bacaklarımda sonbaharın fazla üşütmeyen tanıdık serinliği. Sana üşüyorum belki de. Çaresi düşünülemez kadar ince bir sınırdaki olmanın karmaşası içine düşmek... Ruhumla dokunabilmek, bir kalp atımı mesafede yüreğini hissetmek... Özlemin çoğalıyor içimde.

Yoldayım. Sokakta genç bir kadınla dört beş yaşlarında bir erkek çocuk... Yaklaştım. Anne, oğluna bir çift yeni, pırl pırl lastik çizme almış ve giydirmeye çalışıyor. Bir an çocukla göz göze geldim. Kocaman, kara gözlerinde sevinç ışıltısı... Gülen bir çift göz... Yanlarında durdum. Bakışıyoruz. Çömeldim: 'Oooo! Bunlar ne muhteşem çizmeler! Güle güle giy küçük adam.' dedim. Boynuma atıldı, yuvarlanacaktık, zor tutundum. Sarıldık, öptüm donmuş yanaklarından... Anneye 'Hadi gelin, şurada sıcak bir şeyler içelim.' dedim. Kadın tedirgin ama çocuk elimi bırakmadı. Ayağında lastik çizmeler, gözlerimde yüzümü ıslatan yaşlar, gittik. İlk kez salep içmiş. Tadını çok beğendi. Ağzı yandı, heyecanlandı. Köye gideceklerdi fazla oturmadık. Adı Mehmet'di... En az onun kadar heyecanlıyım sana gelirken.

Yaklaşık bir saattir evindeyim. Pırl pırl bir gün, tüm panjurları açtım. Rüzgâr dans ediyor saçlarımda. Ev, güneşin ve doğanın içimi bayıltan kokuları ile doldu. Odaya sinmiş kokun, her şeyin üzerinde güzel.

Heyecanla beklerken amofte kokulu bir duş aldım. Dudaklarımda şarkımız. Gölü izledim. Balıkçıl kuşlar vardı, uçuşup cilveleşen. Odamızı hazırladım. Mumlar yaktım köşedeki komodinin üzerine. Sonra kır çiçekleri kokan tütsüler... Siyah, diz üstü, askılı bir elbise ve dantel çamaşırlarım... Buğulu kokular yayılırken hazırdım. Saçlarım toplu, gelince çözersin diye...

Ya gelmezsen? Başım döndü, titredi ellerim. Kifayetsiz her şey, zaman ötesi...

Birine dokunmak, onu deli gibi istemek, yüreğimde büyük bir aşkın ardından gelir? Önce yüreğini sevdim. Dokunuşlarının asilliği ve tutkusu... "Kurban olurum." demiştin ya, ayaklarının altında ölebilirdim. Böyle şey yaşamadım. Biriyle yanılgılı bir hayat... Ama ne duyduğum, ne aradım. Dokunmadan, sevmeden,

kimseye açıklama yapma zahmetine girmemek adına yürütülen bir hayat. Gurur ve onur yapıp bomboş geçen hayatımı sorgulattın bana. Sil baştan başlıyorum her şeyi göze alarak... Kalbimde kırık dökük bir aşk hikâyesiyle, raflarda sessiz bir öykü kahramanı olarak kalmadan... İçimden bir şeyler kopmadan... Aşka, direnci ve inancı yitirmeden... Hüzünlü bir aşk hikâyesi olmadan... Ağlamadan...

Umutlu döngülerdeyim. Güzel, gerçek aşkları okudum imrenerek. Hayyam'la Gülistan; Tahir ile Zühre; Nazım ile Piraye; Hasan Hüseyin ile Azime... Nasıl da imbiklerden süzülüp gelmişler, dupduru... Acıtan, ama mutlu eden aşklar yaşanmış. Umutsuzluğa düşmeden, yüreğimi aydınlatan ışığına tutunuyorum sevgiyle. Mesele Tahir ile Zühre olmakta sanırım. Aramızdaki bu gizi özenle saklayacağım içimde. Senin de bende olmanı umarak delice... Seni bana saklaman, kalbimi sana vermeme yeter. Ben sana sakladım her şeyimi. Keskin bir yol ayrımı. Geçmiş yaşantımda, yüreğimde unuttuğum coşkunun sahibisin artık... Olmazsan, tekrar eski anlamsız hayatı nasıl yaşarım bilmem.

Annem olsaydı gidip dizlerine yatıp: "Anne ben âşık oldum. Ne yapabilirim, sen söyle?" diyebilmeyi, dizlerinde bir güzel ağlamayı isterdim. Yüreğim çok dolu... Bu coşkuyu sende gördüm. Olgun yaşımda zorlu bir aşk seçtim. Keskin bir bıçak... Her koşulda kanatan... Bahtsız bedeviyim ben...

Bazen hayat kötü oyunlar oynar. Hiç bilmediğimiz, anlamadığımız kadar kötü. Sadece karşısında onurumuzu ve ruhumuzu korumak değil midir aslanan? Karşılaşmamızı sağlayıp yüreğime bu sevdayı düşüren güç, umarım mutlu bir son yazmıştır. İnanılmaz arzulu bu kadın, hayal etmekten yorgun düşmez diye umut ediyor seni...

Şimdiye dek hiç bir iltifat yüreğimin kapısını açamadı. Denize atmıştım anahtarını, buldun. Tek gecelik, ne olduğu belirsiz, en ilkel duyguya aşk denilmesine gönlüm hiç razı gelmedi şimdiye dek. Her şeyimi sana sakladım. Uzun zamandır içimden gelmeyen dokunma arzusu, sana ait. Tüm vücudum unuttuklarını yaşamak için sarsıntıyla sana hazır...

Bir erkeği yeniden sevebilmeyi sevdim sende. Yeniden arzu etmeyi... Ruhumu bedenimi vermeyi hatırlattın, öğrettin... Sana gelirken yüreğimde tek bir aşk kırıntısı bile yok geçmişe dair. Silkelenmiş, arınmış, bomboş bir yürekle geliyorum. Çırılçıplak bir yürekle karşılaşmayı dileyerek...

Ve geldin. Kalbime düşen yıldırım, düş evimizde gelinindim.

Gözlerini sevdim, yüreğin gibi aydınlık... En çok da dudaklarını... Yürekendir beni, koşullara inat... Kutsal bir şeye dokunur gibi dokunmak istiyorum bedenine... Sarıl bana. Yüreğimde tortu kalmasın. Aşkta sınıfta kalmışken, seni sensizliklerde sevmek istemiyorum... Koşullar böyleyken bir daha sınıfta kalmam. Sadece ölürüm...

Aklımda, nefesimde, dokunduğum her şeydesin. Üzerimde kaldı kokun... Dokunduğun her yerde sen... Saçlarımda parmak izlerin... Alıp götürdün bilmediğim bir gezegene. Mutluyum. Başka biri oldum. İçimde sana âşık bir kız, dışımda her şeye karşı duran güçlü bir kadın.

Aşk binlerce parçaya bölünmek mi? Aşk içinde bir sürü senler yaratmak mı sana karşı? Senden gelen her şey içime akarken, yeniden hayat bulurken kalbim, 'Sonra ne olacak?' diye düşünmeyeceğim. İçimi acıtmayacağım bunları yaşarken...

Senden takılı kaldım, ikincil oldu dostlar...

Uğur Olgar
HIRSIZ ÖLÜM

Son cemre düştüğünde
damlarda gezinirken kedi kılığında mart,
ben gelmişim dünyaya, yüzüne vurmak için
yalanlarını var oluşun.

Nevruza çıkmadan önceki son çarşamba
adını koyacağım geç gelip tez giden
terli çiçek açma töre[n]lerinin,
kendime narh konulmasını öteleyeceğim
ölüm kapımı çalana dek, hırsızın böylesine
tanrı bile şapka çıkaracak.

Güzün düşmeyi unutmuş bir yaprağı
ilk tomurcuklar açana dek avutacağım
sonra da, göbek bağımı ilkyazla kesecek tabiat
ana
depemlerle sarsarken uykularımı
haram zikkim ederek.

Bu şiiri okuyup da yaralanan varsa
bir gün yolları düşsün kitap aralarına
yitirsinler kendilerini artçı sözcüklerde
ve kuyruğunu çeksinler, denize koşmayı
marifet sayan yorulmaz ırmağın.

Islak bir kuzey şehrini de gördüm
yangınlardan mal kaçırın tanrıların cirit attığı
güney şehirlerini de...

Şimdilerde is bulaştırıyor
ayak izi olmayan kaldırımlarından öpenleri, köz
depemlerin nasırlaştırdığı ellerde
bir çift ölgün bakan göz...

Nermin Akkan
TEKMELENMEDEN

Eril gök
Tekmeyi yiyeli beri yerden
Bir dirhem eksilmeden umudu
Eser tozar yağar ağar yere doğru

Bildiği tek şey çiftleşmek çiftlenmeden
Ecinni döllemek işi gücü
İblise mekândı hörgücü

Toprak ana
Son kertesinde sabrının
Azgın göğü arşa serdi
Kösnül saltanatına
Tek tekmeyle son verdi

Alışmaya görsün gök
Sırt üstüne yerin
Yer serilmeye görsün
Önüne göğün

Bilincinde yiğitliğinin
Dölünü beleyecek döşüne
Gök öğrenecek yiğitliğinin yerdenliğini ki
Çiftleyecek çiftleşmeden
Yükselecek arşa tekmeden

Fazilet Özkan Por SALİH KOÇ'A KİTAPLARIYLA BİR SELAM

"Tanrım bana kitap dolu bir evle, çiçek dolu bir bahçe ver."
Konfüçyüs

Her köşesi değişik çiçeklerle süslü bahçesi olan kitaplar dolusu bir evde yaşamak... Ne güzel bir yakarı değil mi? Ekmek gibi hava gibi su gibi yaşamımızda vazgeçilmezimiz olan kitapların önemini ne de güzel vurguluyor **Konfüçyüs**.

Ben de bu yazımda bir yazar ve kitaplarını tanıtmak istiyorum sizlere. Yeni Adana gazetemiz yazarlarından bir arkadaşımızın kitapları, yabancımız değil. İncelikli sözlerle adıma imzalayarak göndermişti sevgili arkadaşım kitaplarını. Uzun zamandır masamda birlikteyiz. Okuyup beğendiğim ancak bir türlü düşüncelerimi sizlerle paylaşamadığım dört kitap. 'Yazar kim' diye mi sordunuz?

Salih Koç ve kitaplarından söz ediyorum. **Salih Koç** çalışkan ve üretken bir yazar. Yazın sanatına hem yetişkinler hem de çocuklar için yapıtlar kazandıran bir yazarımız:

"İlkelerim vardı benim, / Üretmek, eğitmek gibi, / Bölüşmek paylaşmak gibi, / Yurduma faydalı olmak gibi..." diyerek tanımlıyor kendini. Bu düşünce ve duygularla çıkıyor yola... Başlıyor yazmaya...

Bir Yolunu Bulmuştuk ve **Anadolu'da Eğitim Güneşi** adlı kitapları; Genç Türkiye Cumhuriyetinin en büyük kazanımlarından olan Köy Enstitülerinin tanıtıldığı, karanlığa terk edilmiş köy ve köylünün aydınlanmasındaki önemini vurgulandığı, kapatılmasının ardındaki gerçeklerin anlatıldığı **didaktik** şiirlerden oluşuyor. Örneklerle tanımaya çalışalım bu okunası kitapları:

BİR YOLUNU BULMUŞTUK...

Şiirsel dille yazılan bu kitap; aynı adı taşıyan şiirden örnek dizelerle başlıyor:

*"Ayrarak ülkeyi, yirmi bir bölgeye,
Enstitüleri kurarak köy gibi yerlere,
Yoksul köy çocuklarını eğitmenin,*

*Bir yolunu bulmuştuk.
Adını da;
Köy enstitüleri koymuştuk..."*

Bir başka şiiriyle de Köy Enstitülerinin; kızların okutulmasında, aydınlanmasındaki önemini altını çiziyor.

Enstitülü Köylü Kızları
*"Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kadar,
Karma eğitimle görülse de kıpırdanmalar,
Şehirlilerle sınırlı kalmıştı, okumuş kadınlar.*

.....

Hey sen! Enstitülü köylü kıızı.

Ak eyledin, kara yazını...

Hizmet ederek bu güzel vatana

Örnek oldun dünya kadınlarına....

Yazar **Koç**; bu kitabını "Köy Enstitüleri davasına gönül verenlere ve Köy Enstitülü Çınarlarına" ithaf ediyor.

ANADOLU'DA EĞİTİM GÜNEŞİ

Umutlandık

Kursak da Cumhuriyeti

Olsak da;

Ümmet iken millet,

Bir türlü yakamızı bırakmadı,

Yoksulluk ve cehalet...

....

Hizmet sırası gelmiş köylere,

Yoksulluktan, cahillikten

Kurtulacağız bu şekilde.

Sonra da teşekkür edeceğiz

Enstitülerin fikir babası,

Başöğretmen Atatürk'ümüze...

Ve Nihayet

.....

Çeşitli yollar aranır;

Köy Eğitim Kursları,

Köy Öğretmen Okulları açılır,

Ve nihayet;

Köy Enstitülerinde karar kılınır...

Köy Enstitüleriyle birlikte;

Yurdumun birçok yerinde,

Başlanır hızlı bir şekilde,

"Üretirken eğitmeye,

Eğitirken üretmeye"...

Köyden Aldılar Köye Verdiler

....

**“Yaparak, yaşayarak” öğrenme,
Bir başka deyişle;
“İş içinde, işte öğrenme”
Köy Enstitüleriyle birlikte,
Eğitimde oldu, vazgeçilmez ilke...**

Kısa alıntılarla yalnızca birkaç örnek sundum sizlere. Kitapların son bölümünde de ulaşabildiği Köy Enstitüsü mezunu öğretmenlerimizin anı ve söyleşilerine yer veriliyor. Köy Enstitülerinin tüm gerçeğini bir de şiirsel dille okumak istiyorsanız Salih Koç'un bu iki kitabını kaçırmamalısınız.

“İyi bir kitap, iyi bir arkadaştır.” Bernardin de Saint Pierre

Tilki Osman; uzun bir öykü. **Meşe Ağacının Hikayesi;** yirmi üç kısa öyküden oluşuyor. Her iki çocuk kitabı da çocuklarınıza iyi bir arkadaş olabilecek nitelikte. Öyküleriyle; öğreten, düşündüren, eğiten kitaplar hazırlamış değerli yazarımız. Tüm kitapları **Tunç Yayıncılık** tarafından yayımlanan, **Salih Koç** kimdir dersiniz?

SİNOP ili, **Erfelek** ilçesi, **İnesökü** köyünde **1956** yılında dünyaya gelen;

Anadolu'da Eğitim Ateşi, Bir Yolunu Bulmuştuk, Meşe Ağacının Hikayesi, Tilki Osman, Çakır Dedem, Ağaçkakan, Ekmeğin Masalı basılı kitapların yazarıdır. Değerli eğitimci, şair, yazar **Salih Koç**'un emeğine, kalemine sağlık.

Nice kitaplarını okumak dileğiyle...

04.02.2023

Nurkan Gökdemir SUSUN VE DUYUN

'Susun ey durmadan konuşanlar!'

susun ve duyun
yeraltının çılgın
pus ve bungen
dip uğul sesini

ve yerüstünde
çoğul yıkımlarla
yitik/aç(ık) ayazda
ağlayıp inleyenlerin
derinkanar sesini

şimdi yeraltüst(ünde)
kopkoyuk yas zaman

ve her an..
her an/apansız
nasıl da talihsiz
ve tarifsizce
göçeyazıyor
onca körpe masum
onca gün/ahsız can

susun artık ey
'o'nları duymadan
ve hiç durmadan
kara şer konuşanlar
kederlere bakarkör
sağır dilsiz duysuzlar

susun ve duyun artık!
onmaz acılarla dinmez
kanayan yeraltüstünün
ve binlerce Onlar'ın
derin yiti sesini

ŒİR SARNICI

(E-DERĐİ)

Yazın & Sanat Dergisi

Nisan-Mayıs-Haziran 2023

Sayı:16

Gıyasi Aydemir
Nüket Hürmeriç
Suat Gürbüz
Engin Fırat
Samet Yurттаş
Semra Çağlı Fırat
Zeynep Mengü Yıldız
Neriman Çelik
Elif Burcu Özkan
Yaşar Özmen
Heybet Akdoğan

Nilüfer Uçar
Fazilet Özkan Por
Canan Gürtunca Sanlı
Esat Yavuztürk
Bahri Loş
Mehmet Kuvvet
Uğur Olgar
Nermin Akkan
Nurkan Gökdemir